

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Бакалаврська робота
ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДОШКІЛЬНИКІВ

МОЛНАР АДРІАНА ЕРНЕСТІВНА

Студентка IV-го курсу

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Освітній рівень: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол №1/2019

Науковий керівник:

Бергхауер-Олас Емьовке Л.
доктор філософії, доцент

Завідувач кафедрою _____

Біда Олена А.
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2020 року

Протокол № _____ / 201__

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра педагогіки та психології

**Бакалаврська робота
ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДОШКІЛЬНИКІВ**

Освітній рівень: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Молнар Адріана Ернестівна

Науковий керівник: Бергхауер-Олас Емьовке Л.
доктор філософії, доцент

Рецензент: Гаврилук Ілона Ю.
старший викладач

Берегове
2020

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Pedagógia és Pszichológia Tanszék

**AZ ÓVODÁSKORÚ GYERMEK LELKI EGÉSZSÉGÉNEK ÉLETKORI
SAJÁTOSSÁGAI
Szakdolgozat**

Készítette: Molnár Adrienn

IV. évfolyamos Óvodapedagógia

szakos hallgató

Témavezető: Berghauer-Olasz Emőke

Phd, docens

Recenzens: Gávriljuk Ilona

főiskolai adjunktus

ЗМІСТ

Вступ

I. Характеристика психологічного здоров'я, її особливості.....	9
1.1. Загальне характеристика дитячого віку.....	10
1.2. Дитяча гра.....	14
II. Дитяча мова любові	18
2.1. Дотик	20
2.2. Похвальні слова.....	22
2.3. Якісний час	24
2.4. Дарування.....	27
2.5. Прохання.....	28
III. Емпіричне дослідження в Берегівському дошкільному навчальному закладі N10 та Батівському школі-сад	30
3.1. Цілі дослідження, гіпотези	31
3.2. Умови дослідження та місце проведення	32
3.3. Методи дослідження та презентація зразка	33
3.4. Результати	38

Підсумки

Резюме

Використана література

Додаток

Список таблиць та рисунок

TARTALOM

Bevezetés

I. A lelki egészségre vonatkozó tulajdonságok, sajátosságok összessége	9
1.1. Az óvodáskor általános jellemzése	10
1.2. A gyermeki játék	14
II. A gyermekek szeretetnyelvei	18
2.1. Testi érintés	20
2.2. Elismerő szavak	22
2.3. Minőségi idő	24
2.4. Ajándékozás	27
2.5. Szívességek	28
III. Empirikus vizsgálat a Beregszászi 10. sz. és a Bányai Iskola-Óvodában	30
3.1. Kutatási célok, hipotézisek	31
3.2. A vizsgálat körülményei és helyszíne	32
3.3. Kutatás módszerek és a minta bemutatása	33
3.4. Eredmények	38

Összefoglalás

Rezümé

Hivatkozott irodalom

Melléklet

Ábrák és táblázatok jegyzéke

BEVEZETÉS

A szakdolgozat témája Az óvodáskorú gyermek lelki egészségének életkori sajátosságai címet viseli. Több oka is van, hogy ezt a témát választottam. Elsősorban az, hogy rendkívül fontosnak tartom a tájékozottságot a gyermekek úgy testi, mint lelki egészségére vonatkozóan a helyes nevelés, harmonikus fejlesztés, valamint az érzelmi fejlődés érdekében. Ennek ismerete elengedhetetlen az óvodai nevelés során. Másodsorban, ahhoz, hogy kellő tudással, tapasztalattal lássunk neki a gyermekneveléshez, mindenekeelőtt saját lelki világunkat kell rendbe hozni, ápolni. De természetesen ezt mindenképp célszerű megtenni, függetlenül attól, hogy óvodában foglalkozunk-e gyerekekkel vagy sem. Továbbá, mert olykor nehéz, de nagyon érdekes, hasznos tudománynak tartom a lelki világ megismerését.

A munkám célja volt megfigyelni, hogy a testi és lelki egészség milyen kölcsönhatásban van egymással. Mindkettőnek összhangban kell lennie, hogy egészségben tudjuk a gyermekeket. Meg kell teremteni a megfelelő körülményeket, pszichikai feltételeket ennek érdekében, hogy az a gyermekek javát szolgálja.

A dolgozat két fejezetben dolgozza fel a téma köré szerveződött elméleti hipotéziseket. Az első fejezet a lelki egészségre vonatkozó tulajdonságokkal, sajátosságokkal foglalkozik. A dolgozat ezen része magába foglalja mindazt, amit tudnunk kell, ahhoz, hogy a gyermek testi-lelki egészségünket fenntartsuk s folyamatosan dolgozzunk rajta, hogy ez az egészség fenn is maradjon. Mindez szükséges ahhoz, hogy a gyermekeket is sokoldalúan, lelkiükben gazdagon tudjuk nevelni, fejleszteni. A tartalmi részen belül két alfejezet található, ami a kisgyermekekre és az óvodáskorú gyermekekre tér ki részletesebben. Úgy a kisgyermekeknél, mint az óvodásoknál meg vannak említve a fizikai jellemzők, testi és fejlődésbeli változások. Továbbá, hogy lelkileg milyen szinten vannak, és mint óvodapedagógusok, hogyan tudjuk fejleszteni őket illetve gazdagítani lelkivilágukat.

A dolgozat másik fejezete a gyermekek szeretetnyelveire tér ki részletesebben. Felöleli mindazt az öt szeretetnyelvet, amelyeken beszélhetünk a gyermekekkel. Pontosítja azt is, hogy a szeretetnyelvek használata miként is befolyásolja a gyermek lelki egészségének és lelki világának fejlődését.

A harmadik fejezet az empirikus vizsgálat eredményeit taglalja. Az első két fejezet kérdéseit, elméleteit vittem át a gyakorlatba. Ehhez kilenc felmérést végeztem a

Beregszászi 10. sz. óvoda Katica, valamint a Bátyúi Iskola-Óvoda magyar, vegyes csoportjába, ahol a következő rajztesztek kerültek alkalmazásra: hagyományos családrajz (DAF), elvarázsolts család; állatcsaládrajz (AFD), anya-gyerek rajz (MCD), kinetikus családrajz (KFD), kinetikus állatcsaládrajz (AKFD), kinetikus óvodarajz (KKD). Emellett sor került Gary Chapman szeretetnyelv tesztjének adaptálására. Végül pedig Kelemen Lajos által használt anamnézist végeztem el, csak itt már a szülők segítségével. A módszerek nyomán kapott eredményeket hasonlítottuk össze és kerestük az összefüggéseket majd ezt követően leíró statisztika eljárásokat alkalmaztunk. A rajzok mélylélektani elemzésére nem vállalkozunk, mivel a dolgozat célja az összefüggések feltárása és annak magyarázata.

Az óvodáskorúak esetében a megfigyelés módszere alkalmazható, ami kellően átgondolt, előkészített, rendezett. A gyermek játékanak megfigyelésével ismereteket szerezhethünk világgépéről, örömeiről, problémáiról, fejlettségéről. Ezzel a megfigyeléssel nyomon követhető szociális fejlettsége, érzelmi stabilitása. Támogatnunk kell a gyermekeket a játékban, egyéni bánásmóddal. Teremtünk lehetőséget az önkifejezésre, valamint olyan körülményeket, hogy a gyermekek biztonságban érezzék magukat.

Az ilyen és hasonló vizsgálatok érdekében elsősorban megfelelően, áttekintően kell tanulmányozni a rendelkezésre álló szakirodalmakat, ami a témát felöleli. Majd ezután tudnunk kell célszerűen felhasználni mindezeket a gyakorlatban, figyelembe véve a gyermekek életkori sajátosságait, fejlettségi szintjüket, szellemi képességeiket.

A dolgozat során több szakirodalmat használtam fel, amelyet aztán összehasonlítva megállapíthattam, hogy különböző szerzők azonos véleményen voltak egy-egy téma kapcsán. Gary Chapman mellett Bagdy Emőke is említést tesz a testi érintés, testi kommunikáció fontosságáról és szükségességéről a gyermekeknél a Családi szocializáció és személyiségzavarok című könyvében. Bernáth László és Solymosi Katalin a Fejlődéslélektan olvasókönyv c. könyvében olvashatunk a szeparációs félelmekről néhány hónapos korban. Leírják, hogy miként szoronganak a kisgyermekek az édesanyjuk jelenléte nélkül, alapozva mindezt a szeretetre és kötődésre. Mérei Ferenc és V. Binét Ágnes Gyermeklélektan c. könyvében szintén megtalálható ez, miszerint a gyermek és édesanyja közt szoros kapcsolat alakul ki. Ezt különböző kísérletekkel támasztják alá, amelyeket kisállatokon végeztek el. A szeparációs szorongást és édesanyához való kötődést még leírja Ranschburg Jenő A félelem, harag, agresszió c. könyvében. Ők mind egyet értettek abban, hogy az egészséges testi és lelki fejlődés érdekében meg kell teremtenünk a szükséges feltételeket a gyermek számára, ami kezdetben az anyai

szeretetből fakad. John Bowlby szerint a több hónapig tartó szeparáció nagyon káros hatással van a személyiség további fejlődésére.

A szakdolgozat megírásával és a vizsgálatok elvégzésével úgy érzem, sokkal több tapasztalatot szereztem a választott témámról. Köszönhető ez a rendelkezésre álló szakirodalmaknak, forrásoknak, valamint személyes tapasztalatnak egyaránt.

I. A LELKI EGÉSZSÉGRE VONATKOZÓ TULAJDONSÁGOK, SAJÁTOSságOK ÖSSZESSÉGE

Az egészséget nevezhetjük egy folyamatnak, mint a normális létezés kölcsönhatásának eredménye. Ezt úgy kell értenünk, hogy az egészség a testi és lelki jólét összessége. A lelki egészség védelméhez tartozik minden olyan cselekvés, amit azzal a szándékkal végzünk, hogy védje belső lelki világunkat. Ehhez különböző dolgokkal járulhatunk hozzá. Elsődleges cél, hogy ezek a viselkedésmódok ne hunyjanak ki, folyamatosan dolgozzunk rajta, hogy elsősorban magunk, majd a gyermekek lelki egészségét minél jobban fenntartsuk, megőrizzük. Maga a lelki egészség, és annak állapotba elsősorban biológiai jelentőséggel bír. Tehát, ha meg akarjuk őrizni az óvodáskorú gyermek lelki egészségét, érdemes odafigyelni a fizikai állapotra, tényezőkre. Ezek közül megkülönböztetünk külső és belső tényezőket egyaránt. A külső tényezőkhöz sorolhatóak a természeti-, társadalmi környezet, szociális és gazdasági tényezők. A belső tényezők közé tehető az intellektuális háttér, az ember saját állapotának fejlettségi szintje, érzelmi, lelki és genetika tényezői (Matlákné, 2010).

Az élet és egészség nélkül társadalmunk nem létezne. Tehát az egészség olyan értéknek mondható, amely anyagilag nem felbecsülhető. A lelki egészség kialakításához, először a magunk lelkét kell egyenesbe hozni. Lelkünk egészségének a fenntartása egy összetett folyamat, amit nem lehet elhanyagolni, mert minden addig épített elem összedől. Mert egy lelkileg romokban heverő ember, nem képes a gyerekek belső világára hatni, azt jobbá, egészségessé tenni. A lelkileg egészséges emberek tudnak tájékozódni, feltalálni magukat szinte bárhol. Nem ijednek meg a kihívásoktól, bátra fogadják az új dolgokat, meg tudnak küzdeni a szembe jövő akadályokkal. Embertársaikkal teljes mértékben empátiát mutatnak, valamint képesek társasági életet élni (Polacsek, 2008).

Ha valaki számára a saját boldogságát gondolatok határozzák meg, akkor ki kell szűrnie azokat a gondolatokat, amelyek érzelmileg lehúzzák, és levertséget okoznak. Általában az fáj a legjobban, amikor kirekesztettnek, nem kívánatosnak érezzük magunkat egy társaságban. Aki folyamatosan magányosnak érzi magát, egy idő után elhiszi, hogy tényleg az, és teljesen magába fordul. Ha ilyen emberrel találkozánk, annak sürgősen segítséget kell nyújtanunk. Ha mi magunk érezzük azt, hogy ránk nincs szükség, akkor ezt is orvosolni kell, mert hosszú távon komoly problémáink adódhatnak belőle. Elsősorban ehhez egy kellemes kisugárzású, derűs embert kell faragnunk magunkból (Peale, 1981).

Életünket nem akkor nevezhetjük egészségesnek kiegyensúlyozottnak, ha folyamatosan, a nap minden percében önfeledten és vidáman mosolygunk. Carl Gustav Jung szerint az élet problémái soha nem oldódnak meg teljesen. Ezért legtöbbször annak tudunk örülni a legjobban, ha problémáinkkal tudunk küzdeni és szembenézni azokkal. Ezt a fajta önmagunkkal kibékülést és békét nevezzük általánosan mentálhigiénének. Ennek fő feladatai a zavarok kiküszöbölése, ártalmak elhárítása, feltételek megteremtése, az emberi kapcsolatok fejlesztése, a segítségnyújtás gyakorlatba való helyezése (Buda, 2002).

A lelki egészség érzelmi, lelki teherbíró képesség, ami hozzásegít az életben történő dolgok elviseléséhez, megéléséhez minél pozitívabban. A lelki egészség még a különféle képességek meglétét is jelenti. A szakirodalom szerint a lelki egészség ötféle érzéssel jellemzéssel jeleníthető meg: kompetencia, kihívás, bizalom, teljesítmény, humor kifejeződéseként (Grezsa, 1998).

Ahhoz, hogy követni tudjuk a gyermek pszichikus fejlődését, szem előtt kell tartani elsősorban a gyermek lelki fejlődését, valamint ennek a fejlődési folyamatnak rá kell mutatni a fejlődő pszichikum formáinak ok-okozati összefüggésére. Domján és munkatársai (1984) szerint a pszichikus fejlődés okai csak akkor tárhatóak fel, ha a pedagógusok illetve pszichológusok kellően elsajátították a pszichikum alakulásának folyamatát. Az okság elve úgy tartja, hogy lehetőség szerint vizsgáljunk meg minden olyan területet, amely a tudat és személyiség keletkezését határozza meg (Domján et al., 1984).

1.1. Az óvodáskor általános jellemzése

Az újszülött és csecsemőkor után következik a kisgyermekkor szakasza. Ez az akaratlagos szabályozás és az autonómia kezdetének az időpontja. Ez az 1-től 3 éves korig tartó időszakot öleli fel. Testileg, fizikailag egy 1 éves gyermek kb. 70-75 cm, míg a 3 éves kör körüli gyermek átlagosan egy méter magas, testtömege 14-26 kg. Agyának súlya eléri a 1000 gramm átlagot. A csecsemőkor utáni időszakban egyre többet kezd járni, állni illetve álló helyzetbe lenni. Egyre bonyolultabb mozgásformákra is képes már. Ügyesedik a finommotorika területén is. Fokozatosan jobban észrevehető, hogy ábrázolásaiban mit is akar kifejezni (Szentés, 2013).

Az óvodáskor a 3-6 éves kort öleli fel. Ekkor válik egyre nyitottabbá, személyiség ebben a korban formálódik a leginkább. Ebben a periódusban testi ugrásszerű változások nem következnek be. Az évenkénti hossznövekedés 4-6 cm, testtömege min. 18-20 kg.

Robbanásszerű változások történnek a kis- és nagymozgásokban. A testi növekedés üteme az 5-ik életév után gyorsul fel, majd bekövetkezik az első alakváltozás. Testtömege jobban gyarapszik, mint a magassága. A csontjai és a gerincoszlopa rendkívül hajlékony, ezért nagyon oda kell figyelni a helyes testtartásra. Mozgására jellemző a térdelés, guggolás, földön ülés. Kifejezetten szeretnek ebben a korban fel-le mászni, valamint nagyon mozgékonyak (Várkonyi, 1996).

Az kisgyermek már az első életéve végén megismer egyes értelmi, érzelmi vonatkozásokat (pl. mit szabad tenni és mit nem). A vonatkozások e tételezése nagy haladást tesz a gyermekség második szakaszára. Maga a tételezés szellemi vonatkozások, viszonyok megismerése, aminek legnagyobb eszköze a nyelv, amely a 2-ik életévben alakul ki. Ebben a korban a gyermek én-je is nagy fejlődésen megy keresztül, mivel öntudatosul. Az én-t az akarat különböző eredetű kitöréseiben éli meg először, amit „dac”-nak hívunk. Piaget ezen korszak megnyilvánulásait az egocentrizmusban, az artificializmusban valamint az animizmusban látja. Az *animizmus* az óvodáskorú gyerekekre jellemző. Azt a felfogást jelenti, miszerint minden tárgynak megvan a maga lelke, s minden tárgy törekvésekkel, különböző szándékokkal van tele. Tehát lényege, hogy az élettelen tárgyakat, akár jelenségeket is szánt szándékkal és tudatosan érzésekkel rendelkező élőlényként kezelik (pl. a fák sírnak, a játék baba éhes). A kisgyerek a különféle tárgyakat (kisautó, baba stb.) emberi tulajdonságokkal ruházza fel, valamint akár pszichikus funkcióval is elláthatja. Az animista szemlélet 5-6 éves kor fölött általában csökken (József, 2009).

Az *artificializmus* egy másik gondolkodásfajta. Ez nem jelent mást, mint a természet jelenségeire adott gyermeki magyarázatok jellemzője. Tehát ezt jelenti, hogy a gyerekek úgy gondolják, hogy pl. a Nap, Hold, csillagok létezése az embernek köszönhető (Margitics, 2007).

Az *egocentrikus gondolkodás* azt jelenti, hogy a gyerek nem képes más gyerekek vagy felnőttek nézőpontját elfogadni. Nem tudja a saját szemléletét hozzáigazítani valaki más szemléletéhez. A valóságot csak egy szemszögből képes érzékelni. Nem tud elvonatkoztatni el a saját nézőpontjától. Ennek értelmében azt sem tudja még ekkor elképzelni, hogy milyen az, ha egy másik gyerek vagy akár felnőtt azt a bizonyos elképzelt dolgot más szemszögből látja vagy érzékeli. Piaget úgy tartotta, hogy a többi óvodás korú gyerekekre jellemző sajátosság is innen indul ki. Azonban ezt a fogalmat nem kell úgy értelmeznünk, hogy a gyerek önző vagy egoista volna, sokkal inkább úgy, hogy az óvodás nem képes elszakadni önmagától, nem képes befogadni, valamint elfogadni a másik

nézőpontját. Piaget szerint az óvodás korú gyermekek a külső világ felé mutatnak nagyobb érdeklődést, kötődést. Az a feltételezésük van érvényben, hogy mindenki más úgy látja a körülöttük lévő világot, mint ők maguk (Margitics, 2007).

Mérei (1981) úgy tartja, hogy mindennek van tudata: a mozgó tárgyakkal, valamint a saját mozgással rendelkező tárgyakkal úgy szint. A kisgyermek mágikus hite életet tulajdonít azon tárgyakkal, amiket a felnőtt, szülei élettelennek tartanak. Az animizmus, artificializmus, a finalizmus érthetővé teszik a gyermek számára az őket körülvevő világot. Olyan kérdésekben is akár, ahol tudása még hiányos (Várkonyi, 1996).

A *finalizmus* értelmében az érvelésben felcserélődik a cél és az ok. Tehát egyik legfőbb tulajdonsága, jellemzője a célokság. Továbbá, hogy mindennek megvan a maga célja (pl. azért esik az eső, hogy meglocsolja a virágokat, vagy azért havazik, hogy kitudjunk menni szánkózni és hóembert építeni). Pléh (1994) szerint a felnőtt gondolkodásban az emberi aktusokra valamint fizikai jelenségekre vonatkozó okosság külön válik el, míg a kisgyermeknél nem. Ez azért van, mert ők az okot a célban keresik, ami összefüggésbe hozható az emberrel. Ezek a magyarázó elvek lehetővé teszik, hogy bizonyos szinten igazodni tudjon a világban. Ez felfogható úgy, hogy ez a gyermek világmérete (Mérei – V. Binét, 1981). Ezért a gyermek ezen animizmusát helyesen kell értelmeznünk, mert nem lenne helyénvaló lélektani magyarázat, ha a sajátos világméreteket, világméreteket a gyermek lelkében valamilyen gondolati, esetleg képzeletbeli tevékenységből következtetnénk. Olyan ez, mintha a gyermek először képzeletben megalkotna egy fogalmat, azután abba a megalkotott fogalomba beletenné a „lélek” vagy „élet” gondolatát. Logikailag a gyermek ezt még nem érti. A két fogalmat csak a felnőtt magyarázhatja el neki kezdetben. Ő még csupán a célos történések befolyása alatt áll, valamint még nem vetít tudatosan bele a „lélek” gondolatát a tárgyakra, cselekvésekre, mindössze a képzelete a dolgokat mágikus és varázslatos tulajdonságokkal lát felruházva. Innen származik a gyermek animizmusa (Várkonyi, 1996).

Anna Freud foglalta rendszerbe, hogy milyen elhárítási módok is vannak jelen a gyermekek életében, amik a bizonytalan szorongásoknak a csökkentésére indul meg tudattalanul. Ezek az elhárítási formák a következők:

- **Regresszió** – ennek lényege, hogy az óvodás gyermek visszaesik abba a korba, amikor még nem volt önálló (pl. bepislil, selypítve beszél), azaz már egy jóval korábban elért szintre való visszaesését jelenti. Nem biztos, hogy ez teljes regressziót von maga után, valamint fontos tudni, hogy ez lehet csak részleges, rövid ideig tartó is. Ezeket a regresszív viselkedési formákat sokszor valamilyen traumatikus élmény okozza.

Gyakran előforduló példa, hogy a gyermeket beíratják óvodába, elkezd járni, s eleinte, mivel nem érzi magát biztonságban édesanyja nélkül, átmenetileg újra kisgyermekké válik. Mivel nem akar óvodába menni, úgy érzi, hogy nem tudja teljesíteni, amit várnak tőle. Ezt követően pedig mérges is amiatt, hogy kisebb testvére otthon maradhat. Ugyanez a helyzet áll fenn, amikor kistestvére születik, az idősebb gyerek pedig féltékeny rá. Ezért, hogy felhívja magára a figyelmet, ő is „babásan” kezd viselkedni (igényli, hogy őt is öltöztessék, etessék stb.). Ezek a hatások pedig mind-mind szorongásos zavarok formájában jelentkeznek (Ranschburg, 2008).

- **Projekció** – ez a saját indulatok kivetítése a környezetbe. Ez a második korai elhárító mechanizmus. A gyermek a saját lelki világában meglévő tilalomba ütköző gondolatait, vágyait egy másik embernek tulajdonítja. Az óvodás gyermeknél ez annyit tesz, hogy egy cselekedetet, amit ő tett valaki mással szemben, arról azt állítja, hogy nem ő tette. Azaz a gyermek agresszivitást érez valaki iránt, s ezt a saját élményében úgy formálja át, mintha mindez nem is az ő indulata volna. Ez akkor következik be, amikor a különféle tilalmak nyomán mutogatási játékokhoz szorongás tapad, s így könnyen átfordul a viselkedésük túlzott szégyenérzetbe és rejtőzködésbe. A projekció folyamatában az affektus valamint a gondolat egy időben történő elutasítása valósul meg (Mérei – V. Binét, 1981).
- **Meg nem törtéنتté tevés** – ennek lényege, hogy egy cselekvést egy másik cselekvés érvénytelenít. Például egy dolog, cselekvés tiltott a gyerek számára. Ez esetben ő ezt úgy és akkor fogja végezni, amikor biztos benne, hogy nem látják. Például ha egy óvodás gyerek sokszor kikap azért, mert bántja a macskát, akkor egy idő után megfigyelhető, hogy a kisgyerek az udvaron titokban egy pillanatra megrángatja a macskát, majd abban a pillanatban gyorsan elengedi, majd háromszor-négyszer megrázza a fejét, mintha azt akarná jelezni, hogy *nem*. Ezt a gesztust az a szándék vezette, hogy meg nem törtéنتté tegye, azaz visszacsinálja a macska bántalmazását. A gyerekeknek sokszor olyan mozdulatai vannak, amelyeknek az a funkciója, hogy érvénytelenítsen egy cselekvést. Például csipeget a süteményből, vagy eszik egy cukorkát ebéd előtt, holott tudja, hogy nem szabad. Számára egy szemhunyorítás ezt meg nem törtéنتté teszi. Ezek a gesztusok magukba foglalják azt is, hogy a világ saját szándékaink szerint irányítható (Mérei – V. Binét, 1981).
- **Elfojtás** – ez azt takarja, hogy elfelejtünk, elrejtünk bizonyos érzéseket, gondolatokat, emlékeket, mivel azokhoz kínos, nem kívánt feszültségek tartoznak, s így akarunk megszabadulni tőlük. Fő jellemzője, hogy tovább terjed. Nem csak a kínos élményt

kell elfelejteni, hanem a szavakat, tárgyakat, akár gondolatokat, amikről eszünkbe juthat. Freud úgy tartotta, hogy egyes történések, események, megtörtént dolgok nem véletlenül kerülnek felejtés alá. Ennek oka, hogy szégyenteljesnek, kínosnak érzékeljük azt. Ezekben az emlékek általában olyan törekvéseket rejtenek maguk mögött, amik nagyban ellenkeznek azoknak a követelményeknek és elvárásoknak, amit saját magunk elé állítottunk. Ennek értelmében nem csupán felejtésről beszélünk, hanem a lelki konfliktus utóhatásaként lévő elfojtásról (Bernáth – Révész, 2000).

Az elhárításnak többféle változata ismeretes még (szublimáció, azonosítás, reakcióképzés). Mindegyiket vissza lehet vezetni az indulattalanításra, az emlékeink átalakítására valamint az elfelejtésre. Funkciójuk az önértékelés fenyegetettségének megakadályozása. Azaz nem maga a direkt problémamegoldás a cél, hanem a belső és külső tartás megőrzése (Hídvégi, 2016).

1.2. A gyermeki játék

A megismerő folyamatok közül jelentős szerepe van a fantáziának, képzeletnek, továbbá az érzelemnek. A legfőbb tevékenysége ebben az időszakban is a játék. Ennek során próbálja átélni élményeit, számára érdekes tevékenységeket, amik értelmét és célját még nem tudja, de érdekli őt. Az óvodáskorú gyermek fő játékformájának az utánzó és a szerepjátékot tartják (Millar, 1973).

Mint gyermeki tevékenység, a játék a gyermek szabad akaratára épül. Benne és általa tud érvényesülni leginkább, valamint olyan értelmes, szabadon választott tevékenysége, amelyben a személyiségének a környezethez való viszonya sajátos formában tükröződik (Körmöci, 2015).

A gyermeki játék legfontosabb jellemzői:

- *a játék szabadsága* – ez a gyakorlatban úgy valósul meg, hogy a gyermek maga választja meg a játék feltételeit (kivel, mikor, hogyan, mivel);
- *a játék öröme* – ez fakadhat a funkciógyakorlás örömeiből, az alkotás örömétől, a társakkal való együtt játszásból. Bühler szerint a funkcióörömmel felruházott tevékenységet nevezzük játéknak;
- *a játék tudata* – a gyermek tudatában a képzelet és a valóság képei keverednek, mégis külön tudja őket választani;
- *az utánzás* – ennek során a gyermek számára valamilyen felfogható újnak a különböző szintű megismétlése történik. Nagyon sok játék utánzó jellegű. Az utánzás a játék

megfordításának is tekinthető. Az utánzás különböző viselkedésváltozatokat takar. A leginkább utánzó jellegű játék az események ismétlődő lejátszása a szerepjáték (Millar, 1973).

Magát az utánzást már csecsemőkorban is észrevehetjük. Utánozza a szülei, testvéreit, óvónőt, társait. Annyira jellemző ez a kisgyerekekre, hogy szinte már vele születettnek mondható. De ezt a tanulást egyik fő fajtájának nevezzük, amiben nagy szerepet játszik a megerősítés, ami lehet megjutalmazás és büntetés. A gyermek 8-9 hónapos korában kezdi el az utánzást, amikor is csak még egy-egy mozdulatot, hangot tud utánozni. Cirkuláris reakciónak nevezzük azt a jelenséget, amikor ebben az apró utánzásokban, a szülő utánozza a kisgyermekét, majd a gyerek ugyanazt leutánozza. Vagyis tulajdonképpen saját magát ismétli. (Cole – R. Cole, 2006). A cirkuláris reakciókat tovább oszthatjuk:

- *elsődleges cirkuláris reakciók* (1 és 4 hónap között) – a magukban élvezetes dolgok, cselekvések folyamatos ismételtetései;
- *másodlagos cirkuláris reakciók* (4 és 8 hónap között) – a saját cselekedetei és a körülvevő környezet dolgainak ismétlése;
- *másodlagos cirkuláris reakciók koordinációja* (8 és 12 hónap között) – tárgyak összekombinálása, hogy a kívánt hatást elérje;
- *harmadlagos cirkuláris reakciók* (12-18 hónap) – a játékban feltűnő problémák megoldásának lehetőségei (Berghauer-Olasz, 2013).

A néhány hónapos gyerek utánzására még nem jellemző, hogy mindig le tud egy-egy mozdulatot utánozni, azért, mert nem emlékszik rá. Egy és két éves kora között figyelhető meg a késleltetett utánzás. Ekkor a kisgyermek már napokkal később is be tudja mutatni a már egyszer leutánzott mozdulatot. A kisgyermek számára a szülei a legfontosabb modell, akit utánoz. Ennek alapja a szeretetkapcsolat. Van a modellkövetésnek olyan formája is, amikor a gyerek azért utánoz, mert a modell a gyermek előtt jut minél előrébb és ér el sikereket. A modelltanulás legtöbbször megfigyeléssel történik. Kétfajta modellt különböztetünk meg: személyes- és pozicionális modellt. Az előbbinél az utánzás a személyes viselkedési kvalitások miatt van jelen, míg az utóbbinál az utánzás szociális pozíció, életkor, nem, siker miatt (Franz – Alphons, 1998). Ezt empatikus utánzásnak nevezzük. Az utánzáshoz szorosan kötődik az azonosulás (identifikáció). Sigmund Freud elmélete alapján az azonosulásnál a gyermek kiválaszt egy számára megfelelő modellt és próbálja magát olyanná formálni, vagyis próbál olyan lenni. Az identifikációnak két típusa ismeretes: elsődleges - ennek során a kisgyermek az édesanyjával azonosul, míg a másodlagos identifikációnál a saját nemű szülőjével azonosul. Mivel ez az identifikáció a

szereteten alapszik (és általában az édesanya iránt), egyfajta szeparációs félelem jelenik meg, ha anyját nem látja. Kialakul köztük egy kötelék, ami semmi mással nem pótolható. Az egészségesen fejlődő gyermeknél kb. 3 éves kortól a szeparációs félelmek alább hagynak. A konkrét szeparációs szorongás 2-3 éves korig mondhatni természetes. Nagyon szoros anya-gyermek kapcsolat esetén a kisgyermek más családtagjával nem igazán tud meglegni. Ez a szeparációs félelem nagymértékben jelentkezik az óvodai élet első napjaiban. A gyerek, aki nem járt bölcsődébe, aki az óvodai beszoktatási időszakban nem mutatja jelét szeparációs félelemnek, az hiányos anya-gyermek kapcsolatot mutat (Ranschburg, 2008.). Az utánzásra és identifikációra épül az interorizáció. Ez maga a modellkövetésnek a legmagasabb formája. Ennek értelmében a gyermek azért fogadja el a felnőtt befolyását, mert az egybevág a saját érdekeivel, elképzeléseivel (Berghauer-Olasz, 2013).

. A gyermek számára a játék a valóság tükrözésének egy saját módja, és új élmények szerzésének a lehetősége (Szentes, 2013). Lehetővé teszik, hogy az érzelmi alapú élményeik töltekezésével a gyermek vágyai, elképzelései kibontakozhassanak a különféle játékok során. A játékok lényege az örömszínezet, a játéktudat, és a feszültségcsökkentés eredményezése. Az óvodáskor kezdetén az óvónő énekes-mozgásos játékokat, bábokat, dramatizálást, drámapedagógiai játékokat kezdeményez. Aztán fokozatosan nagyobb és több szerepet kap az értelmi, szellemi képességet fejlesztő játékok. A testtartást, egyensúlyt és mozgási képességek fejlesztésére alkalmazható az óvodában a tologató-, húzóató-, labda-, építőjátékok (Torsten, 1999). Figyeljünk oda a gyermek kéréseire, tehát ha meg akarja nézni közelebbről az adott dolgot, tárgyat, segédeszközt, akkor azt mutassuk meg neki, ha szükséges magyarázzuk is el, hogy miből van. Középső csoportban már általában összetettebb játékokat igényelnek a gyerekek. Ilyenek például a lábbal hajtható játékok (kiskocsi, bicikli); építőkockák sokasága, amiből a nekik tetsző állatokat, tárgyakat készíthetnek el. Kiemelkedő szerepet kapnak a szabadtéri játékok is. Sokféle foglalkozást, játékot vezethetünk le az udvaron, amikor is a gyermekek felszabadultan, vidáman, élményekkel gazdagodva zárhatnak le egy újabb napot az óvodában. Ezeket beépítve a napi terveinkbe, nagyban elősegítjük, hogy a nevelt gyermekeink harmonikusan, kiegyensúlyozottan fejlődjenek (Blythe, 2009).

A gyermek játékára vonatkozóan is többféle fejlődési szakaszt különböztethetünk meg, a gyermek életkora szerint:

- 3-4 éves korban: örömet okoz számára a hangok ritmikus ismétlése, vagyis az éneklés. Vagyis ebben a korban a legkedveltebb játékok az énekkel, ritmikus mondókákkal kísért játékok (Pl.: Bújj-bújj zöld ág; Lánc-lánc Eszter-lánc; Tüzet viszek).
- 4-5 éves korban: kialakul az együtt játszás igénye, illetve a különböző szerepekhez való kötődés.
- 5-6 éves korban: elfogadják és elismerik csoporttársaik elképzeléseit, gondolatait, valamint képesek alkalmazkodni a játékszabályokhoz. Már képesek önállóan tervezni, szervezni játékaikat (Körmöci, 2015).

II. A GYERMEKEK SZERETETNYELVEI

Sok szülő gyakran hiszi azt, hogy a szeretetet a gyermekük felé nem is kell kimutatni, hiszen az úgy is magától értődő és a gyerek azt tudja és érzi. Pedig ez nem így van. Hiszen nagyon sok olyan vizsgálatot, kutatást végeztek a pszichológiában, ami azt az állítást bizonyítja, hogy sok olyan kisgyermek van, aki nem érzi, hogy feltétel nélkül lenne szeretve. Viszont ezzel szemben azt is nyilvánvalóan tudjuk, hogy a legtöbb szülő szinte már-már rajongva szereti gyermekét. Ennek az az oka, hogy ezek a szülők nem tudják megfelelően kimutatni és kifejezni érzéseiket. A fő cél az kell, hogy legyen, hogy ne pusztán szavakkal, hanem tettekkel, cselekedetekkel szeressük a gyermeket. A szeretet kimutatásának, érzékeltetésének több fajtája van: ezek egyike a szeretetnyelv. Mindegyik kisgyermek rendelkezik minimum egy vagy két szeretetnyelvvvel. Ha a szülő vagy óvónő tudja, hogy egy gyereknek mi is a szeretetnyelve és azon szól a gyerekhez, sokkal jobban fogja majd értékelni. De az hogy egy adott életszakaszban milyen szeretetnyelvvvel rendelkezik, szükséges ismernünk, mint az ötöt, hiszen életkoronként változhat. Az öt szeretetnyelvet, amelyre részletesebben is kitérünk majd Gary Chapman alkotott, hozott létre (Chapman – Campbell, 2003).

Úgy, mint a felnőttek, a gyermekek is rendelkeznek a szeretetnyelvek valamelyikével. Az, hogy a gyermeknek melyik az elsődleges, fő szeretetnyelve, úgy tudjuk megállapítani, hogy megfigyeljük, hogyan mutatja ki szeretetét az emberek felé. Például: ha a gyerek rajzot készít szüleinek, vagy neki adja kedvenc játékát – akkor az ő szeretetnyelve az ajándékozás; ha megdicséri édesanyját akármilyen külső tulajdonsága miatt, akkor az ő szeretetnyelve az elismerő szavak. Előfordulhatott már olyan is, hogy egy-egy elvégzett munka nem okozott olyan örömet, amilyenre a gyermek számított, vagy fordítva, ő nem értékelte, hogy valaki azt megcsinálta neki. Ilyenkor nem kell kétségbe esni, csupán annyi történt, hogy a kisgyermeknek nem a megfelelő szeretetnyelven szóltunk hozzá (Sólyom, 2010).

A pszichikai fejlődés nem csak belső törvényszerűségek által meghatározott fejlődés. A gyermek első életéveiben végbemenő fejlődési folyamatban nagy szerepe van a környezeti aspektusnak. Fontos szem előtt tartanunk, hogy a gyermeket kezdettől fogva komoly interakciós partnernek tekintjük, mivel születését követően rendelkezik azon adottságokkal, melyek alapján bele akar nőni és bele is tud nőni a szociális környezetbe (Franz – Alphons, 1998).

A gyermek megfelelő lelki fejlődése igencsak hosszú és terhes folyamat. Ebben a lelki fejlődésben a külső és belső tényezők határozzák meg egymást. Mindkettőnek pontosan elhatárolható működési köre van. Monakow az ösztönök anyagi hordozóját látta bennük, mivel beavatkozásaik láncolata a legpontosabban megfelel a növekedés szükségleteinek. mindebből különféle fontos problémák adódnak. Egyes fejlődési fokokon szilárd egyensúly jön létre az aktuális lehetőségek és létfeltételek között. A gyermek érzelmi világát úgy tölthetjük fel, ha tudjuk, melyik az ő fő szeretetnyelve, s azon keresztül beszélünk vele. Bár az egyikre sokkal inkább szüksége van, mint az összes többire, azokat sem kell elhagynunk, mert egészséges fejlődése megkívánja azokat. Ha a gyermek érzi, hogy szeretettel van körülvéve, sokkal könnyebben, harmonikusabban megy a nevelése (Várkonyi, 1996). Ennek a szeretetnek feltétel nélkülinek kell lenni-e. Ezzel fejezzük ki azt, hogy szeretjük és óvjuk őt, mégpedig önmagáért, függetlenül attól, amit tesz, cselekszik. Jutalmazni, dicsérni természetesen szükséges, de csak miután érzelmi lelkivilágát kellően megtöltöttük. Nagyon sok szülő bár szereti gyermekét, de ők ezt nem érzik. Ezt csak a feltétel nélküli szeretettel lehet kiküszöbölni. Ha a gyermek érzi szülei szeretetét, sokkal készségesebben fogadja az irányítást, nevelést. A szülő ezt úgy érheti el a legegyszerűbb módon, ha tudja gyermeke szeretetnyelvét, és azon keresztül beszél hozzá. Lelki egészségéhez is nagyban hozzájárul, ha tudatosan neveljük és beszélünk az ő saját szeretetnyelvén (Chapman – Campbell, 2003).

Sokan azt hiszik, hogy ezzel a feltétel nélküli szeretettel elkényeztetik gyermeküket, de ez közel sincs így. Az elkényeztetés akkor következik be, ha a gyereket nem megfelelően szeretik a szülei, vagy rosszul, önző módon teszik ez. A feltétel nélküli szeretetből soha nem elég, illetve az sosem árthat, vagy tehet kárt a gyerekben. Nagyon jó, ha szavakban fejezzük ki szeretetünket, azonban ez nem elég, hogy a feltétel nélküli szeretetet érezzék. Nekik az kell, hogy a szülei magatartásán, cselekedetein lássák azt, hogy ők szeretve vannak. Természetesen előfordul, hogy egy fárasztó, hosszú nap után, nem tudják szülei azt az odaadó gondoskodást, szeretet tanúsítani gyermekeik irányába, amelyet szeretnének. A gyerek ezt pontosan látja, mert átérzi szülei érzelmi világát. Pont ezért lesz még jobban hálás, hogy a szülei a gondjai ellenére megpróbálja a legjobb formáját mutatni a gyermeke boldogsága érdekében. Meg kell említeni azt is, hogy különböző életkorokban más viselkedésformák a jellemzők. Másképp reagál a közeledésre, egy 2-3 éves gyerek, egy 4-5 éves, és egy iskolakezdő gyerek is. Mindenképp figyelembe kell vennünk életkori sajátosságait, és az adott életkorra jellemző tulajdonságait (Domján et al., 1984).

A szülők felelőssége az, hogy a gyermek fizikai szükségletét kielégítsék, gondoskodjanak napi teendőikről, szükségleteikről, ruháztatásukról, étkeztetésükéről. De mindezek mellett elengedhetetlen, hogy érzelmi fejlődésüket, lelki egészségüket megfelelően elősegítsék (Blythe, 2009).

Rendkívül fontos úgy a szülők, mint az óvónők részéről, hogy tudatos, következetes nevelésben részesítsék gyermekeiket, segítsenek nekik kibontakoztatni tudásukat, ösztönözzék, bátorítsák úgy, hogy mindez a gyermek javára váljon (Terza, 2013).

A csecsemő gyermek még nem képes különbséget tenni a fizikai és lelki szükségletei között. Neki mindkettő egyaránt fontos és szükséges. Táplálék nélkül fizikai, szeretet illetve gondoskodás nélkül pedig lelki éhséget érez. Az érzelmi egészség megalapozása az első 16-18 hónapra tehető, s az is legfőképp az anya-gyermek kapcsolatban, aminek fő forrása a szeretetben való részesítés, odafigyelés, törődés, gondoskodás. Mivel a gyermekek elsősorban érzelmi lények, érzelmeiken keresztül tudunk hatni rájuk. Már az anyaméhben is, ha az édesanya boldog, akkor a gyerek érzi, és ő is az lesz. Később minél nagyobb, annál jobban átérzi szülei, főleg anyja lelkiállapotát. A szülő gyermek közötti szeretetkapcsolatot már születéstől fogva meg kell alapozni, erre épül minden: a későbbi magatartásformája, viselkedésmódja, az élethez való hozzáállása. Ennek érdekében is szükséges ismernünk a szeretetnyelvüket, hogy ezzel is elősegítsük megfelelő fejlődésüket. Az öt szeretetnyelv közül minden gyermeknél van egy, amelyik a legjellemzőbb rá. Azonban nem elég csak azt az egyet ismerni, ajánlott tudni mindegyikről. Ötéves kornál hamarabb nem igazán lehet behatárolni melyik az, amelyiket ő képviseli. Ebben az esetben jó az, ha mindegyiken beszélünk hozzá, hogy mindegyik téren érzelmi szükséglete legyen töltve (Chapman – Campbell, 2003).

2.1. Testi érintés

A szülő gyermek kapcsolatban szinte elengedhetetlen a testi, fizikai érintés. Ez nem csak az ölelést és puszit foglalja magába, hanem minden olyan testi kontaktust, amikor megérintjük, megsimogatjuk a gyereket. Tanulmányok kimutatták, hogy lelkileg sokkal egészségesebbek, érzelmileg stabilabbak azok a gyerekek, akik kiskorukban sok kellemes testi érintésbe részesültek, mint azok, akiktől mindezeket megvonták. Testünknek szüksége van gyengédségre. Azonban tudnunk kell, hogy a gyengédség kifejezésével nem szabad

fizikai fájdalmat okozni, az érintés a gyermek szeretetnyelvén tett megnyilatkozás legyen (Sólyom, 2010).

Előfordulhat természetesen, hogy a gyerekek nem ez a fő szeretetnyelve, viszont ettől eltekintve nagyon is szüksége van rá az egészséges fejlődése érdekében. Erre különösképpen oda kell figyelni a gyermek első életéveiben. Ekkor az édesanyja szinte ösztönösen magához öleli, dédelgeti a kisgyereket, ami rendkívül jó hatással van rá. Vannak szülők, akik abban a tévhitben élnek, hogy a testi érintések nem is annyira fontosak, ahogyan azt sokan állítják. Úgy gondolják, gyermekeik e nélkül is tökéletesen fejlődnek érzelmileg. A gyermek igényli például reggel óvodába indulás előtt, hogy szorosán átöleljék anyjukat, megpusztilják őt. Ez biztosítja lelki egyensúlyát egész napra. Ezen felül némely gyerek szívesen fogadja az óvónőtől való testi kontaktust is. Szívesen fogadja, ha megsimítja fejét, megöleli, megpusztilja őt az óvónő. De ezt tudatosan kell tenni. Nem szabad, hogy ez elsősorban egyetlen gyerekre irányuljon, és az sem, hogy a testi érintéseket túlzásba vigyük. Ha tudjuk alkalmazni megfelelően, a gyermek jól fogja érezni magát a bőrében, s ez jó kihatással van mindennapjaira és cselekedeteire. Azonban azt észben kell tartanunk, hogy nem csak a kislányoknak létezik ez a szeretetnyelv. Sok szülő gondolja úgy, hogy csak a kislányok azok, akik érzékenyek, akiknek szükségük van a simogatásra, ölelésre. Ez nem így van. A kisfiúk is ugyanúgy vágyanak a szeretet kifejezésének a fizikai megnyilvánulására (Chapman – Campbell, 2003).

Mint ahogy a gyerekek fő tevékenysége a játék, a testi érintésben is igencsak nagy szerepet kap. Elsődleges fő forrás. Bármilyen játéktevékenységben könnyedén alkalmazható, legyen az egy kinti sportjáték, vagy egy benti társasjáték. Ilyenkor teljes mértékben élvezheti a szülő, vagy az óvónő osztatlan figyelmét. Örömmel veszi, ha játék közben megsimítjuk a haját, a karját, vagy megdicséjük, hogy milyen ügyes. A szabadtéri játékokra különösen oda kell figyelni, mivel manapság a friss levegőn való játékot felváltja a házban lévő számítógéppel, telefontal való játék. Háttérbe szorul az, hogy milyen fontos a megfelelő testmozgás az egészségük érdekében (Blythe, 2009).

Ha észre vesszük, hogy a gyerek elsődleges szeretetnyelve a testi érintés, törekedni kell arra, hogy ezt kapja meg a legtöbbször valamint a legváltozatosabb módon. Ilyenkor a gyerekek többet mond el egy hosszan tartó ölelés, dédelgetés, simogatás, mint bármilyen kedves szó. Mindemellert szükség van a másik négy szeretetnyelv használatára, de ez számára a legkiemelkedőbb. Ebben az esetben - bár minden gyermek számára lelki sérülést okoz egy pofon vagy egy kézre ütés – az ilyen gyerekeknek egy igazi trauma lehet a testi bántalmazás. Ha szülőként vagy óvónőként arra a következtetésre jutottunk, hogy a gyerek

szeretetlenül a testi érintés, fokozottan érzékeny kell tartanunk, s többnyire így kell kifejezni az irántuk való szeretetünket (Chapman – Campbell, 2003).

Chapman egyszer azt javasolta egy barátjának, ha feleségével más a szeretetlenülük van, ennek megfelelően kell mindkettejüknek kimutatni egymás iránti érzelmeiket. Ez azt jelenti, hogy ha a feleségének más a szeretetlenül, akkor ő úgy fogja érezni, hogy szereti, ha szeretetlenülének megfelelően mutatja ki szeretetét. Azaz, ha a nő a minőségi idő szeretetlenülével rendelkezik, sokkal jobban érzi, ha több időt tölt vele, mintha gyakran megérintené vagy megölelné (German, 2007).

2.2. Elismerő szavak

A kisgyermek számára, mikor még nem tud beszélni, nem érti a szavak jelentését, a hangszínből, tekintetből ért. Kezdetben nem érti a „szeretlek” szót sem, csak akkor, ha az megfelelően ki van mutatva felé (például megöleljük, megpuszítjuk). Kiváló, ha mindezek mellé társul egy kedves, szeretetteljes mosoly, ami még jobban megerősíti a gyereket, hogy olyan környezetben van, ahol szeretik és védik őt. Nem csak immunerősítőként szolgál, de elűzi a félelmet, szorongást, megnyugvást biztosít és mosolyra ösztönzi a gyermeket is (Bagdy et al., 2005).

Az elismerő szavakhoz általában a következőket soroljuk:

- bátorító szavak;
- útmutató szavak;
- dicsérő szavak;

A bátorító szavainkkal azt kell elérnünk a gyermekeknél, hogy merjék csinálni azt, amit kigondoltak, kitaláltak. Ezzel adjuk meg nekik a kellő ösztönzést jövőbeli cselekedeteikről. Minél kisebb a gyermek, erre annál inkább szükség van. Mivel nekik még minden tevékenység új, kell nekik a biztatás, bátorítás úgy a szüleitől, mint az óvónőtől. Ha ezt nem kapják meg, örök életre elmehet a kedvük attól a bizonyos tevékenységtől a kudarcélmény miatt, és még csak nem is kapott biztatást abban. Az a felnőtt, akiben több bátorság van, mint az átlagban, jobb a bátorításban, biztatásban. Ha a szülő, vagy óvónő mérges, dühös, az a gyerekre ugyanúgy hat ki, azt kapja meg. Ezért kell nekünk kordában tartani indulatainkat, higgadtnak, nyugodtnak maradni, s megfelelően kezelni a stresszes helyzeteket a gyerekek jelenlétében, annak érdekében, hogy érzelmileg ne sérüljenek. Kivételesen, minden egyes kisgyermeknek szüksége van az útmutatói szavainkra. Ha ezt

nem kapják meg tőlünk, akkor megszerzik máshonnan (például tévé, számítógép), ami nem biztos, hogy a helyes útmutatást, útbaigazítást adja. Útmutató szavainkkal óvjuk, védjük a gyermekeket. Ezért nagyon fontos, hogy ezek a szavak ne rossz, bántó, sértő modorban hangozzanak el. A gyerek érezze, hogy mindezzel a javukat, s nem rosszat akarunk. Mert a rosszul megfogalmazott tanács ellenszenvet vált ki. Például rákiabálunk a gyerekekre, hogy ne kiabáljon, ezzel arra kérjük őt, amit mi sem teszünk meg, így ő jogosan von kérdőre. Ahhoz, hogy megfelelő útmutatást tudjunk adni, ismerni kell a gyerek érdeklődését és képességeit. Bármely területet is nézzük, nagyon fontos, hogy mindig szeretettel tele igazítsunk (Domján et al., 1984).

A dicsérő szavak megléte is rendkívül nagy hatással van a gyermek lelkének egészségére bármely korban. Akkor dicsérünk, amikor valami érdelemleges cselekedetet tesz, végez. Hiába, a semmiért nem dicsérünk, mert hozzá szokik, már természetesnek veszi, akkor is, ha épp nem tesz semmit. Ha elmarad a dicséret, úgy érzi, valami nincs rendben vele. Tehát mindenképp figyelni kell arra, hogy dicséretünk indokolt és őszintén legyen. Tudja a gyerek, hogy miért dicsérték meg, mi az amit tett ezért. Feleslegesen ne mondogassuk neki, hogy „ügyes vagy” (Mérei – V. Binét, 1981).

Mint a testi érintésnél, itt is fontos odafigyelnünk arra, ha a gyermek szeretetnyelve ez, akkor igyekezzünk ebben a formában kimutatni szeretetünket, a másik négy mellett. Igyekezzünk az ilyen gyermekeket nem bántani sértő szavakkal. Ha hiányt érzünk magunkban ezen a téren, akkor próbáljuk fejleszteni magunkat, gyűjtsünk olyan szavakat, amelyek biztatóan hatnak a gyermekekre, s fejlődnek is általa (Domján et al., 1984).

Az elismerő szavak sokszor a dicsérő szavaknak felel meg. Ezek rendkívül fontosak és mérvadóak a gyerekek életében, különösen, akik ezzel a szeretetnyelvvvel rendelkeznek. De mint mindennek, ennek is van több formája, és ezeket megfelelően kell alkalmaznunk, helyzettől függően.

- *Fogalmazzunk pontosan!* Ez alatt azt értjük, hogy soha ne általánosságba dicsérjük meg a gyereket, hanem fogalmazzuk meg pontosan, mi is tetszett nekünk. Például a helyett, hogy azt mondjuk „milyen ügyes vagy!”, mondjuk azt, hogy „milyen szép napocskát rajzoltál!”

- *Keressük a pozitívat!* Próbáljunk mindig rávilágítani arra, amiben a kisgyermek a legügyesebb és azt emeljük ki.

- *Ne csak a végeredményt dicsérjük!* Akkor is elismerő, dicsérő szavakkal illesztük a gyereket, ha a tevékenység során kitartó, türelmes, nem adja fel. Ettől sokkal jobban és magabiztosabban fogja érezni magát és nagyobb kedvvel végzi majd a cselekvést. Ez egy

támogatást biztosít neki, amitől sokkal nagyobb lelkesedéssel fog majd egyre több mindenbe belevágni.

- *A szakirodalom azt mondja, hogy ne mond a dicsérő szavak előtt, hogy DE! Hiába kap a gyerek egy szépen megfogalmazott dicséretet, ha oda van téve a de szó, a gyerek csak azt fogja hallani és csak az marad az emlékezetébe. Például ha azt mondjuk neki, hogy „milyen szép a ruhád, de a másik jobban állt volna” ebből a mondatból csak az marad meg neki, hogy ez mégse olyan szép ruha.*

Tehát összefoglalva nagyon fontos, hogy hogy is dicsérjük a gyereket, mivel egyáltalán nem mindegy és rendkívül mérvadó (Varga-Molnár, 2019).

Vekerdy Tamás gyermekpszichológus úgy tartotta, hogy sok szülő nem jól dicséri gyermekét. Például a gyerek ahányszor rajzol valamit, mindig csak azt mondják neki, hogy „Ó, milyen ügyes vagy, ez igazán szép rajz!” az egy néhány alkalom után elavul. A gyerek akkor érezné igazán szépnek a rajzát, ha a szülő kitenné valahová látható helyre azt. Vekerdy Tamás szerint ezek az úgynevezett „néma reakciók” sokkal mérvadóbbak, mint a gyermek számára elszálló szavak, mivel ezek maradandóak (Vekerdy, 2008).

2.3. Minőségi idő

Manapság a szülők munkájuk, vagy egyéb okok miatt nem tudnak megfelelő mennyiségű időt tölteni gyermekeikkel. Sok gyereknél ez egyfajta törést idéz elő, mert elhanyagolva érzik magukat. A minőségi idő azt jelenti, hogy osztatlan figyelmet, valamint időt szentelünk a kisgyermekre. Ebben a minőség időben az újszülött gyerekek részesülnek a leginkább. Nekik még mindenhez segítség kell, amit édesanyjuktól kapnak meg (Bernáth – Solymosi, 1997). Minél nagyobb a gyerek, annál nehezebb több időt fordítani rá. Kezd önállósodni, s a minőségi idő kezd áldozatot követelni a szüleitől. Az óvodában szintén nehéz minden gyerekre ugyanannyi figyelmet fordítani, főleg ha nagy a csoport létszáma. A minőségi idő töltésénél figyelembe kell venni a gyerekek életkorát, annak sajátosságait, értelmi, érzelmi fejlettségét. A számára új, fontos dolgoknál legyünk jelen. Például, amikor megtanul felülni, járni. Az óvodában az óvónő szintén legyen vele, különösen akkor, mikor szomorú, vagy rossz kedve van. Egészséges fejlődése szempontjából fontos hogy érezze az elfogadást, a melegséget. A családban kezd emancipálódni, azaz a környezetébe megkezd a határokon belül saját lehetőségeit felfedezni, ennek hatására pedig egyre inkább próbálja önmagát megvalósítani, amit úgy tud leghatékonyabban elérni, ha érzi az

elismerést, valamint azt tapasztalja, hogy viselkedésének különféle kihatásai vannak a környezetre (Franz – Alphons, 1998).

Egy nemrégiben folytatott kutatás is azt támasztotta alá, hogy a kisgyermek hosszú távon való boldogsága arra vezethető vissza, hogy a szülei mennyi időt szentelnek rá. Ez különösen a születést követő 3 évben kap nagy hangsúlyt. Itt nem kell nagy dolgokban gondolkodni. Ebbe beletartozik minden olyan együtt töltött idő, amikor épp nem csinálnánk semmit, ehelyett beszélgetünk a gyerekkel bármiről. Egy esti vacsora is rengeteg minőségi időt foglal magába. Ilyenkor a család nyugodtan leülhet, megbeszélhetik, kivel mi történt aznap, mi volt a nap pozitívuma, negatívuma. Vagy akár egy közös családi társasjáték-est, ahol önfeledten, szabadon nevelhetünk, és jól érezhetjük magunkat, s ezzel a gyermekkel is azt éreztetjük, hogy milyen fontos is ő a számunkra (Balogh, 2007).

Nagyon sok minőségi idővel ajándékozhatjuk meg a gyermeket, ha versek, mesék, képeskönyvek formájában fejlesztjük őket. Ez idő alatt érzi az óvónő vagy a szülő közelségét, érzi, hogy foglalkoznak vele. A szülők mindennapi munkájuk során, napi teendők között vegyünk elő egy képeskönyvet, egy laporellót, lapozzuk fel, s ezáltal örömteli perceket szerezhethetünk a gyermeknek. Mivel olvasni még nem tud, mi olvassunk fel neki, s így, a vizuálisan látottakkal összekapcsolva nagyon sok új dolgot tanulhatnak meg. A vers énekelt, mozgással kísért szöveg. A gyerek számára nagyon élvezetes, ha mindehhez ritmikus mondóka is tartozik. A mesét azt hallgatniuk kell. Mivel ez így önmagában kevés, fel kell dobni valamivel, amivel érdekessé tesszük számukra a mese örömeit (Iványi, 1973).

A játék a gyermek számára az egyik fő tevékenység. Játékban fejezi ki érzéseit, gondolatvilágát, félelmeit. Nagyon jó hatással van rá, ha ezt azzal oszthatja meg, akit szeret. A játékban a gyermek szinte fáradhatatlan, akár kimerülésig is tud játszani. Számára a játék az pihenés, felszabadulás. Azonban a minőségi idő nem feltétlen egy tevékenységet, játékot jelöl. Hanem magát az időt, amit ezekben a cselekvésekben együtt töltünk a gyerekkel. Ezért is inkább ezt otthon kapja meg a gyerek és nem az óvodában, mivel otthon a figyelem csak rá irányul, legfeljebb még testvéreire. Ilyenkor a szülőknek nagyon tudatosan és megfelelően kell beosztani az időt. Ezt ezért problémásabb az óvodában megoldani (Millar, 1973)

A szülő-gyerek közti őszinte beszélgetések is nagyban elősegítik a gyermek érzelmi világának egészséges működését. Jó, ha a szülő mesél saját megélt történetet, elmondja, mit tanult belőle, milyen tapasztalatokat szerzett. Ebbe beletartozik még az elalvás előtti

meseolvasás. Ilyenkor a gyerek érzékeli a neki szánt időt. Keresni kell minden olyan alkalmat, amikor lehetőség van a meghitt, őszinte beszélgetésre. Azonban a megfelelő minőségi idő nyújtása a gyerek felé akkor lehetséges, ha az óvónő, vagy szülő is kellően kiegyensúlyozott, nyugodt, higgadt. Másképpen a gyerekekre is ráragad a feszültség és ő is nyugtalan lesz. Ha megbizonyosodunk arról, hogy a gyermek elsődleges szeretetnyelve a minőségi idő, akkor igyekeznünk kell, hogy az átlagnál több időt szenteljünk neki, természetesen használva a többi szeretetnyelvet is. A szülő és óvónő osztatlan figyelme biztosítja a gyereket a szívből jövő szeretetről. Ha időt szentelünk neki életünkéből, olyannal ajándékozunk meg őt, ami számára felbecsülhetetlen, s ez örök életére pecsétet tesz (Chapman – Campbell, 2003).

A minőségi időnek rendkívül nagy szerepe van a családi élet mindennapjaiban. Több kutatás, vizsgálat támasztja alá azt a tényt, hogy a szülő egyre kevesebb - átlagosan 7 perc minőséges – időt szentelnek a gyerekekre. Ami azt jelenti, hogy összesen a 24 órából 7 percet tölt azzal, hogy beszélgessen, játsszon valamit a gyerekekkel. Ebben nagyban szerepet játszik az internet és TV világa is. Sokan azt hiszik, hogy TV nézés közben is minőségi időt töltenek el, mivel egy közegbe vannak, egy szobába, ami azt az érzetet kelti, hogy egymással foglalkoznak. Holott ez nincs így, mert nem egymással foglalkoznak, hanem a technikai eszközökkel. Hosszú távon ez nagyon veszélyes, mert ha a kisgyermek ilyen közegben nevelkedik, ahol azt látja, hogy a szülei, testvérei a laptop, telefon, TV előtt ülnek szabadidejükben is, ezt fogja követendő példának venni (Szilágyi, 2013).

2.4. Ajándékozás

Maga az ajándékozás a kézzel fogható szeretet kimutatása, ami nem csak az átadás pillanatában, de a későbbiekben is emlékként szolgál. Sok szülő az ajándékozást úgy értelmezi, hogy valamilyen cselekedetért megjutalmazza a gyereket (például, ha csendben lesz, míg anyja elvégez valamit, akkor cserébe megajándékozza valamivel), ez azonban nem megajándékozás, hanem megvesztegetés. Bár még a gyerek ebben a korban nem érti a szó jelentését, de a fogalomról alkotott képe már meglesz. Ha a gyermek érzelmi világa nincs kellően megtöltve, akkor az ajándékozásnak nincs szeretetteljes háttere. Ugyanis ilyenkor a gyerek azt hiszi, hogy az ajándékot az elvárt viselkedés feltételeként kapja. Az ajándékot az teszi értékessé, ha szívből, szeretetből van ajándékozva, nem pedig a mérete, nagysága, értéke. A gyerek is sokkal jobban fogja értékelni a legkisebb ajándékot is, ha ő

érzi azt, hogy az szeretetből van adva. Ha szívből akarunk ajándékozni, ne sajnáljuk a szép, esztétikus külsőkre szánt időt. Ez még értékesebbé teszi a gyerek számára azt (Spuriga, 2016).

Mielőtt ajándékban részesítjük a gyermeket, figyeljük meg, hogy az milyen célt fog szolgálni az életében. Mit fog megtanulni belőle, mire használhatja majd fel. Figyelembe kell venni az életkorát, hogy az ajándék annak megfelelő-e. A szülőknek nagyon oda kell figyelniük arra, hogy ne az ajándékozással próbálják kárpótolni a gyerekkel eltöltött időt. A gyerek rájön, hogy az ilyen ajándékok csak egyfajta pótlékként szolgálnak. Ebből adódóan egyrészt anyagiassá válnak, s később manipulálni fogja szüleit. A helytelen ajándékozás még egy következménye, hogy a játékok, tárgyak elvesztik jelentőségüket, értéküket a gyermek szemében (Chapman – Campbell, 2003).

A gyerekeket ismerve rájövünk, hogy szinte kivétel nélkül, mindenki szeret ajándékot kapni. Viszont, amelyik gyermeknek ez a szeretetnyelve, ők különösen. Számukra ebben mérhető fel a másik szeretete. Ezek a gyermekek a szép csomagolásnak is rendkívül tudnak örülni, nézegetik, megcsodálják. Számukra nagy jelentőséggel bír az is, hogy milyen alkalomból kapta azt. Magára az ajándéokra pedig úgy tekint, mintha abban fejeznék ki szeretetünket. Nem jelenti ez azt, hogy állandóan ajándékokkal kell elhalmozni, de nagyon fog örülni neki, ha megkapja a tortából az első szeletet, vagy megkap valamit, amit már nagyon rég szeretett volna. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy e mellett a szeretetnyelv mellett a többit is rendszerűen alkalmazni (Spuriga, 2016).

Onnan is felismerhető, hogy a gyereknek ez a fő szeretetnyelve, hogy szereti édesanyját, vagy az óvónőt váratlanul, apró dolgokkal meglepni. Az óvodában a gyerekek rendkívül szeretnek a kinti foglalkozások során kisebb csokorral meglepni az óvónőt. Ilyenkor semmiképp sem szabad az óvónőnek azt eldobni azt. Értékelni kell, hogy a gyerek érezze azt, hogy ő örömet szerzett. Ezért viseli rosszul, ha az nincs értékelve, nincs számításba véve (Gaál et al., 2010).

Dr. Mészáros Ádám úgy tartja, hogy az ajándékozásnál nem feltétlen kell arra gondolnunk, hogy az rengeteg pénzbe kell, hogy kerüljön, attól mert ajándékozás. Azt tanácsolja, hogy ha egy ajándékozás szeretetnyelvével rendelkező gyerekkel állunk szembe, legyünk ötletesek, kreatívak. Megajándékozhatjuk akár minőségi idővel is, amikor kizárólag vele foglalkozunk. Ezt a minőségi időt pedig kiválóan tudjuk felhasználni elismerő, dicsérő, bátorító szavak alkalmazására (Mészáros, 2016).

2.5. Szívességek

Az egész gyermeknevelés betudható egy szívesség-halmaznak. A szülőknek és az óvónőnek is mind fizikailag, mind érzelmileg egyaránt szívességeket tesznek a gyermekért. A fizikai szívességekhez sorolandó az étkezési, alvási szokások kialakítása. Az érzelmi szívességekhez pedig az apró odafigyelések, törődések, amivel elősegítjük a gyermek fejlődését. Természetesen mindig késznek kell lenni arra, hogy a gyerekek segítsünk, de nem azért, hogy ő ezt kihasználja, s mindent elvégezzenek helyette. A szülő és óvónő segítségnyújtása, szolgálatkészsége példaértékű a gyermek számára. Fontos az életkori sajátosságaira is figyelni, hogy abban adjunk neki segítséget, amit ő még nem tud elvégezni. Amikor segítséget adunk neki egy olyan tevékenységben, dologban, amire ő még önmaga nem képes, nagyon jó példát mutatunk számára. Ezáltal megtanulja, hogy a későbbiekben ő is ugyanúgy nyújtson segítséget. Ezzel arra neveljük, hogy odafigyeljen embertársaira és segítőkész legyen. Könnyebb az olyan gyereket így nevelni, aki érzi és biztos az őt körülvevő emberek szeretetében, s biztonságban érzi magát (Bernáth – Solymosi, 1997).

Fontos odafigyelni, hogy a gyerek érzi, ha a szülei vagy az óvónő gondoskodása, szívességei csak kényszerből, s nem szeretetből fakadnak. Ilyenkor az kell, hogy motiváljon, hogy valamit teszünk a gyermekért, ami neki jó és szükséges is. A segítségadás, szolgálat legfőbb célja, hogy a gyermeket olyan neveltetésben részesítsük, hogy olyan felnőtté váljon, aki figyelembe veszi a másik gyengeségeit és kisegítse azt. Ha a gyerek tapasztalata az, hogy érte áldozatokat vállalnak és hoznak, akkor ő is ugyanezt fogja tenni, s meg tanul másokért élni (Domokos, 2015).

Ha felfedezzük, hogy a gyermek szeretetnyelve a szívességek adása, neki a legegyszerűbb dolgok is óriási jelentőséggel bírnak. Például, ha megkéri az óvónőt, hogy fonja be a haját, vagy varrja be a babája elszakadt ruháját, azzal számára az irántuk való szeretetünket fejezzük ki. Ha ezt felismerjük, s ez által „beszélünk” hozzájuk, akkor érzelmi világa csordultig megtelik. Ebben az esetben rá kell jönni, melyek azok a kérések, amelyek mögött a szeretetvágya áll. Kérései sokaságára meggondoltan, szeretetteljesen, következetesen kell reagálni (Mérei – V. Binét, 1981).

A legáltalánosabb szívesség kérés a családban, a testvérek között figyelhető meg. Legtöbbször ők „szövetségeseik”. Nagyon nagy ajándéknak tudható be az, ha valakinek testvére van. S ami még ennél is jobb, ha ikrek. Tudvalevő, hogy az ikertestvérek még

nagyobb kötődéssel viszonyulnak a másik felé. Bár a testvérek legtöbbször harcba vannak egymással, mindig is ők lesznek azok, akik első kézből nyújtanak segítséget egymásnak. Például takargatnak egy-egy csínytevést szüleik előtt, megvédik, harcba szállnak egymásért (Váradi, 2016).

A szeretetnyelvek alkalmazása nagyon célszerű és hasznos úgy az óvodában, úgy a mindennapokban. Ezek használatával nagyban elősegítjük, hogy a gyerekek és/vagy családtagjaink minél jobban érezhessék a felőlünk áradó szeretetet. Azért fontos ismernünk a saját és mások szeretetnyelvét, mert ha a kettő különbözik, akkor mi hiba szeretnénk kimutatni törődésünket, szeretetünket, ha a másik személy nem érti, mert az nem az ő „nyelvén” volt kimutatva, éreztetve. . Épp ezért ne csak tele legyünk a jó szándékkal és szeretettel, megfelelően éreztessük is azt a másik személlyel (Chapman – Campbell, 2003).

III. EMPIRIKUS VIZSGÁLAT A BEREGSZÁSZI 10. SZ. ÉS A BÁTYÚI ISKOLA-ÓVODÁBAN

Az elméleti hipotézisek alátámasztása érdekében célszerűnek véltük, hogy empirikus vizsgálatot végezzünk. A szakdolgozat ezen fejezete a Beregszászi 10. sz. óvoda Katicabogár, illetve a Bátyúi Iskola-Óvoda magyar, vegyes csoportjában elvégzett vizsgálat körülményeit, módszereit, eredményeit mutatja be.

Az óvodai csoport jellemzése (Antal, 2008):

Mindkét csoport, ahol felvettem a vizsgálatokat, vegyes összetételű volt, ami azt jelenti, hogy 3-tól 6 éves korosztályig minden gyerek megtalálható volt benne. A városi és a falun lévő csoportban is a fiúk és lányok egyenlő arányban oszlottak el. A beregszászi óvoda gyerekeinek családi hátterét nem igazán sikerült felmérnem, mivel oda csak a vizsgálatok alkalmával (rajzok, szeretetnyelv teszt, anamnézis felvétele) látogattam lehetőségekhez mérten. Míg a falumban lévő óvoda helyszínt biztosított nekem a szakmai gyakorlatomhoz, illetve a falun lévő gyerekek szüleit jól ismerem, így értelemszerűen nagyobb betekintést nyerhettem a gyerekek családi hátterébe. Néhány gyerek kivételével bátran mondhatom, hogy családi körülményeik rendezettek, normálisak, megfelelőek. Az anamnézis felvételekor a szülők segítségét kellett kérnem, mivel visszamenőleg a terhesség idejére is kért a teszt adatokat. A teszt során azt tapasztaltam, hogy nagyon együttműködőek voltak, segíteni akartak, bár ez már megmutatkozott a beleegező nyilatkozat kitöltésekor is.

A beregszászi óvodai csoport eddigi óvodapedagógusait nem ismertem. Elsősorban olyan óvodát kellett választanom, ahol van magyar csoport, mivel az előző tapasztalatok azt mutatták, hogy az ukrán anyanyelvű gyerekek nem értik meg a pontos instrukciókat. A bátyúi óvodát pedig értelemszerűen azért választottam, mert egy teljes hónapot töltöttem ott, míg végeztem a szakmai gyakorlatom.

A két csoport fő erősségének mondhatom az összetartást, barátokért kiállást. Tapasztalataim alapján nagyon mérvadó számukra, hogy jól kijöjjenek egymással. Akadnak klikkesedések, de összevetve nagy a csoport összetartó ereje. Gyengeségeknek tudható be talán az, hogy néha nem elég kitartóak egy-egy probléma megoldásában, és kiutat keresnének megoldás helyett.

Amit eddig észrevettem vegyes csoportoknál – nem csak a felmérések alkalmával – hogy nehezebb egy vegyes korosztályú gyerekekkel teli csoportban foglalkozást levezetni,

mivel egyrészt nem addig képes figyelni egy 3-4 éves gyermek, mint egy 5-6 éves, másrészt nem is ugyanolyan életkori sajátosságokkal rendelkezik, tehát ami egy 3 évesnek könnyű, az egy 5 éves gyereket már nem túlzottan érdekel, mert nem köti le. És ugyanez fordítva is igaz. Ebből adódóan a vizsgálataimat csak a nagycsoportos korosztályú gyerekekkel tudtam véghez vinni mindkét helyen, mivel a kicsik vagy nem értették a rajzok témáit, vagy a szeretetnyelv teszt állítás párait nem tudták mindig értelmezni. A vizsgálataim megvalósítása nem mindig volt zökkenőmentes, sokszor segítettek be az óvónők is mindkét helyen a nagy csoport létszám miatt. De a gyakorlat végére minden szükséges anyaggal rendelkeztem, amiért nagyon hálás voltam úgy a szülőknek, az óvodapedagógusoknak és a gyerekeknek egyaránt.

3.1. Kutatási célok, hipotézisek

A vizsgálat fő célja volt elvégezni a rendelkezésre álló felméréseket, majd azokat hasonlítani egymással, összefüggéseket keresni a rajzok, a szeretetnyelv teszt és az anamnesztikus vizsgálatok között. A vizsgálat a következő 9 felmérést foglalta magába:

- **Vass Zoltán által javasolt projektív rajzok:**
 - Hagyományos családrajz;
 - Elvárásolt családrajz;
 - Állatcsaládrajz;
 - Anya-gyerek rajz;
 - Kinetikus családrajz;
 - Kinetikus állatcsaládrajz;
 - Kinetikus óvodarajz.
- **Gary Chapman által létrehozott szeretetnyelv teszt;**
- **Kelemen Lajos által alkalmazott anamnesztikus vizsgálat.**

A 9 vizsgálat nyomán kapott eredményeket hasonlítottuk össze és kerestük az összefüggéseket majd ezt követően leíró statisztika eljárásokat alkalmaztunk. A rajzok mélylélektani elemzésére nem vállalkozunk, mivel a dolgozat célja az összefüggések feltárása és annak magyarázata.

A vizsgálat a szülők által aláírt beleegyező nyilatkozat után vette kezdetét, amiben engedélyezik, hogy a gyermekükkel elvégezhetem a vizsgálatot (1. sz. Melléklet). A

Katica csoportban 13 gyerekkel tudtam elvégezni a felmérést, a bátyúi óvodában pedig 15 gyerekkel.

A vizsgálat fő hipotézisei, amiket felállítottunk, a következők:

- Több megegyező szempont van az azonos szeretetnyelvvvel rendelkező gyerekek rajzi motívumai között a felállított 6 szempont szerint;
- A testi érintés szeretetnyelvével rendelkező gyerekek rajzaiban az elhelyezkedés és kartávolság a családtagok között, mint rajzi motívum kimutatható a rajzokban;
- A hagyományos családrajzok és az anamnézis 6. pontja alapján lelkileg, fizikailag kiegyensúlyozottnak mutatkozik a gyermek;
- A testi érintés szeretetnyelvével rendelkező kisgyermek rajzaikban sokkal közelebb állnak a családtagok a rajzoló gyermek figuráihoz.

3.2. A vizsgálat körülményei, és helyszíne

A Beregszászi 10. sz. óvoda Katica csoportja összlétszáma 20 fő, de stabilan mindössze 18-19 gyerek jár. Ebből 11 kisfiú és 9 kislány. A csoporton belül is jelen van a klikkesedés, viszont nem csak fiúkra és lányokra bomlik, hanem sokszor vegyesen. A gyerekek ezeknek a klikkeknek megfelelően játszanak szabadidejükben. A csoporton belül vannak élénkebb és aktívabb gyerekek, illetve vannak szerényebbek és visszahúzódóbbak. A látottak alapján azt tudom mondani, hogy nem számít, hogy valaki visszahúzódó vagy éppen a figyelem középpontjába vágyik, ha játékról van szó, akkor ez a két típus tökéletesen megfér egymás mellett. Úgy vélem, hogy a csoportban lévő gyerekek a koruknak megfelelő tudással rendelkeznek. Ebben hatalmas szerepe van az óvodapedagógusnak és persze a szülőknek is.

A Bátyúban lévő óvoda szintén vegyes csoportú. Összesen 20 gyerek jár, ebből 12 kisfiú és 8 lány. Nehézség volt az, hogy ez esetben a vegyes csoportot nem csupán különböző életkorú gyerekekre értjük, hanem más anyanyelvvvel rendelkezőekre. Az ukrán kisgyerekekkel egyáltalán nem tudtam a vizsgálatot elvégezni, sem a kisebb korosztállyal. Itt is kizárólag az iskola előtti korcsoporttal tudtam dolgozni.

Legtöbbször a csoportszobába oldalra vonulva, vagy a hálószobába vagy olykor az óvoda udvarán vettem fel a rajzokat, illetve a szeretetnyelv tesztet, kizárólag egy vagy két gyerekkel, mivel nem befolyásolhatták egymást a rajzi motívumaik vagy a válaszaik.

Az anamnézis kitöltéséhez a szülők segítségére volt szükség. Ez a városi óvodában úgy valósult meg, hogy az óvodapedagógus megkapta a kitöltendő, nyomtatott lapokat, majd ő továbbította a szülőknek, később pedig megkaptam a válaszokat. A Bátyúban lévő óvodában személyes kontaktus során került sor a válaszadásra.

3.3. Kutatási módszerek és minta bemutatása

A vizsgálat méréséhez összesen 9 módszert alkalmaztunk. Az egyik Vass Zoltán pszichológus által javasolt projektív rajztesztjei (amikből 7 rajzot vettünk fel), a másik Gary Chapman által adaptált szeretetnyelv teszt (2. sz. Melléklet), amit előzőleg átalakítottuk a gyermekek számára érthető megfogalmazásra. A harmadik pedig Kelemen Lajos pszichológus nyomán közölt anamnézis volt (3. sz. melléklet), (Kelemen 2008). A vizsgálatok nyomán kapott eredményeket hasonlítottuk össze és kerestük az összefüggéseket majd ezt követően leíró statisztika eljárásokat alkalmaztunk.

A rajzot, mint kifejező eszközt már a 20. sz. előtt is alkalmazták. Nevezhetjük úgy is, mint az egyik legrégebb, legősibb kifejező eszköz. Sok területen alkalmaztak rajzi, képi ábrázolást, mint például művészettörténetben, mérnöki munkálatokban, etnográfiaiban, pedagógiában illetve a pszichológiában is. A pszichológia a kisgyerekek rajzaira a 20. sz. után kezdett figyelmet fordítani. Vass Zoltán nevét fontos megemlítenünk itt, mivel nem csak a felnőttek, de a gyerekek rajzaival is foglalkozott, elemezte azokat. A szakirodalom azt mondja, fő célja volt a projektív rajzok objektív értelmezése. A rajzok felvételét megelőzően pontosan figyelünk a rajzoló reakcióira, gesztusaira, mimikájára. Ezt követően alaposan elemezzük lépésről lépésre a rajzokat, figyelve arra, hogy kerüljük a belemagyarázást, mert azok az eredmény hitelességétől fosztanak meg. A szakdolgozat empirikus vizsgálatai közül elsőként hét rajzteszt került felvételre a Vass (2006) által javasolt sorrendben:

1. *Hagyományos családrajz (DAF)*. A családrajzok sokféle változatban vannak bemutatva különböző felületeken. A fő alaptípus a saját család rajza - ez terjedt el legkorábban, 1937-ben tesz említést róla Trude Traube és Françoise Minkowska. 1964-ben Corman átjavítja az instrukciót arra, hogy egy olyan családot rajzoljanak le, amelyet elképzelnek, mivel ennek eredményeképp van, aki szabadabban lát neki a rajznak, különféle gátlások miatt. Ez az instrukció máig is érvénybe van és alkalmazzák, ellenállás esetén rendkívül hatásos. Viszont egyfajta úttörőként a szakirodalom W. C.

Hulse munkáját tartja áttörésnek. Később Robert C. Burns és S. Harvard Kaufman kezdtek foglalkozni a családrajzokkal és annak felhasználásával az 1990-es évek közepén. A családrajz gyermekek, fiatalok, idősebb korosztály vizsgálatára is alkalmazható, kortól függetlenül. A családrajzoknál nagyon sok mindent meg lehet figyelni és elemezni. Ezekben a rajzokban az egyik legérdekesebb jelenség, hogy a rajzoló ki mellé helyezi magát a rajzban. A figurák közötti távolság általában a valós távolságot tükrözi. Néhány évvel később Vass Zoltán volt az, aki részletesen kidolgozta minden instrukcióját, pontokba szedve, meghatározta a pontos eszközöket hozzá, majd a megadott utótesztek használatával értékelte a rajzokat. Mindmáig ez a módszer a legelterjedtebb módszer, amit nagyon sokan alkalmaznak, felhasználnak munkáik során. A hagyományos családrajz általános instrukciója a következő: „Rajzold le a családot! Ellenállás esetén: „Rajzolj egy családot, amelyet elképzelsz.”

Eszközök: B2 grafit ceruza, A4-es lap. Corman (1964) szerint a rajzok hátoldalára jegyezni kell a gyerek monogramját, életkort, a rajzolási időtartamot, rajzolási sorrendet, a figurák neveit, valamint az ehhez tartozó utóteszt kérdések válaszait, amelyek a következők: *Ki a legkedvesebb a családban? Ki a legkevésbé kedves? Ki a legboldogabb? Ki lennél legszívesebben a családból?* Megkérdezzük kiket rajzolt, hány évesek, mit csinálnak. Ezekből a rajzokból kiderül, hogyan érzi magát a gyermek a családi környezetben, kihez vonzódik érzelmileg, milyen a kapcsolata családtagjaival, kire szeretne hasonlítani, rivalizál-e valakivel. Fény derülhet a gyerek aktuális érzelmi világára, rejtett kötődésekre, félelmeire, vágyaira. A rajz végén megfigyeljük a rajz általános színvonalát, milyen sorrendet követett a családtagokat illetően, kiket milyen messzire rajzolt egymástól, ki kivel érintkezik.

2. Az *Elvarázsolt családrajz* a javasolt felvételi sorrend második helyén áll. Az elvarázsolt családrajzok legtöbbször azt ábrázolják, hogy egy varázsló, egy „kitalált lény” elvarácsolja a rajzoló családtagjait egy helyre. A szakirodalom azt mondja, rendkívül fontos elsősorban a hely, ahová el van a család „varácsolva”, valamint a hagyományos családrajznál is, hogy milyen messze vannak egymástól a családtagok ezen az elvarázsolt helyen. Vass azt mondja, hogy ezeknél a rajzoknál is a végén feljegyezzük a rajzolási sorrendet, majd az időtartamot. A végén megbeszéljük a gyerekekkel hol van a családjuk és mit csinálnak. Vass alkalmazta ezt a módszert úgy gyerekeknél, mint felnőtteknél egyaránt. A módszer instrukciója a következő: „Most egy kicsit álmodozunk! Biztosan ismersz meséket! Most csinálunk együtt egy saját mesét..., képzelj el, hogy jön egy varázsló, és elvarácsol mindenkit egy családban,

minden embert, kicsiket és nagyokat... itt egy papír és egy ceruza, rajzold le, mi történik!” (Kos – Biermann, 1973). Miután elmondtuk az instrukciót, a gyerekek nekikezdenek. Fontos a figurák nagysága és hogy a „varázsló” hová is varázsolta az ők családjukat. Megismerhető a családstruktúra, a családi szerepleosztás. Kiváló módszer a kommunikációs terep felmérésére. Itt kettéoszlik a fiúk és lányok között az elvarázsolt helyszín.

3. A sorrend harmadik helyén az *Állatcsaládrajz (AFD)* állt. Többnyire olyan empirikus vizsgálatok foglalkoztak ezzel a rajztípussal, amelyek különféle folyóiratokban jelentek meg. Az állatcsaládrajz egy részét képezi Hárdi István rajz vizsgálatának is, valamint Buck ház-fa-ember tesztjének is. Viszont eléggé elterjedt, ismert rajz, mivel különböző területeket találkozhatunk vele: festészetben, spontán rajzokban, az elvarázsolt családrajzban. Henri Wallon az állatrajzok felvételének eredményeit nagyon jól alkalmazta a fejlődés lélektani munkáiban. Az állatcsaládrajz instrukcióját Wolf Biermann fogalmazza meg a következő módon: „Rajzold le a családodat állatokként!”. Vagy: „Biztosan ismersz meséket, amikben az emberek állatokká változnak. Képzeld el, hogy a te családod egy állatcsalád és rajzolj le mindenkit a családodból állatok formájában...” A gyermekek rejtett világát, érzéseiket, jól megmutatja, jól szimbolizálja egy-egy állat (Brem – Gräser, 1957).
4. A sorrend negyedik helyét az *Anya gyermekével (MCD)* c. rajz foglalja el. Ezt a módszert 1989-ben Gillespie javasolja elsőként, egy rövid kis instrukcióval, miszerint „Rajzolj egy anyát a gyermekével!” A módszer Margaret Mahler pszichológus szeparációs elméletére támaszkodik. Megfigyelte a gyerekeket születéstől 3 éves korukig. Leírja, hogy fél éves korukig a baba gyakorlatilag csak az édesanyjával van. A fél éves kor azért fontos itt, mert ekkor kezd tapasztalni dolgokat, érzi, hogy ő különálló személy, és kicsit elvonatkoztat anyjától. De közben a folyamatban benne van az anyához való ragaszkodás, visszatérés is. Ebből ered a szeparációs szorongás, mivel nem tudja megkülönböztetni, ha anyja elmegey, akkor visszatér, így csak azt érzékeli, hogy nem látja maga körül. Ezt a szeparációs szorongásokat a gyerek óvodás korban is újra élheti. Amikor azt az instrukciót adjuk egy gyereknek, hogy rajzoljon le egy anyát a gyermekével, automatikusan saját édesanyját ábrázolja saját magával. Sokféleképpen ábrázolhatja a rajzoló a figurákat: anyjától távol, elfordulva egymástól, egymás karjaiban, összekulcsolt kezekkel stb. Ezek az ábrázolási módok a szakirodalom szerint mind arra engednek következtetni, hogy a való életben is milyen az édesanya és a gyereke közötti kapcsolat. Az anya-gyermek rajz fő célja

egyértelműen az anya és gyermeke közötti viszony feltárása. A rajz utóteszt kérdései is arra irányulnak, hogy milyen szoros a köztük lévő kapcsolat, illetve hogy ki akar jobban kötődni, kapcsolódni a másikhoz. Ide 4 db utóteszt kérdés tartozik: Kik vannak a rajzon? Hány évesek? Mit csinálnak éppen? (mindkettő) Ki fordul a másik felé? Ki akar jobban kapcsolódni a másikhoz? A használandó eszközök B2 grafit és A4-es méretű papírlap (Gillespie, 1989).

5. A javasolt sorrend alapján, az ötödik helyen a *Kinetikus családrajz áll (KFD)*. A kinetikus vizsgálati eljárások abban különböznek, hogy az instrukcióban szerepel az, hogy valamilyen cselekvést kell ábrázolni. Ez az apróságnak tűnő instrukció bővítés sokat tesz a rajz ábrázolásához, mivel lehetőséget ad a figurák közötti interakciós kapcsolat megjelenítésére. A kinetikus vizsgálatok Robert C. Burns és S. Harvard Kaufman nevéhez köthető. Ők ketten 1970-es évek elején a hagyományos családrajzokat kezdték el a már említett instrukcióval használni. Úgy tartják, hogy a kinetikus rajzok használata alkalmazható bármelyik korosztályra. Eredményes munkákat értek el, mert egy olyan módszert alkalmaztak, amiről tudták, hogy hatásos a tekintetben, hogy rövid időn belül sok mindent felfed az egyén belső világáról. Ezeket a feltevéseket alátámasztották több vizsgált személlyel is. Ez egy projektív rajzvizsgálati módszer, amely alkalmazható a tanácsadásban, a gyermekpszichodiagnosztikában. Mint általában a rajztesztek, oldhatja a gyermek helyzeti szorongását, mivel a rajzolás a gyermek számára ismerős, megszokott tevékenység. Miután elkészült a rajza, megkérdezzük a gyermektől, *kit rajzolt le, hány évesek az ábrázolt alakok és - főként - mit csinálnak* (Burns – Kaufman, 1970). Ezeket a válaszokat a lap hátoldalán rögzítjük a monogrammal és a rajzolási időtartammal.
6. A sorrend alapján, a hatodik helyet a *Kinetikus állatcsaládrajz (AKFD)* foglalja el. Ezt a módszert elsőként R. M. Jones vezette be, mert úgy tartotta, hogy az állatok nagyon kifejezően tükrözik a gyerek belső, ki nem mondott gondolatait, megnyilvánulásait. Úgy tartotta, hogy a kinetikus állatcsaládrajz abban különbözik a semleges kinetikus családrajztól, hogy állatok formájában szabadabban ki tudják fejezni elhárító mechanizmusait. Ez gyakorlatilag olyan, mint az előző, azzal a különbséggel, hogy a családot állatok formájában kell ábrázolni. Tehát az állatcsalád tagjait valamilyen cselekvéssorozat közben kell ábrázolni. A kinetikus állatcsaládrajz teljes instrukciója a következő: „Rajzolj egy állatcsaládot úgy, hogy minden állat csináljon valamit – végezzen valamilyen cselekvést!” (Jones, 1985). A használandó eszközök, úgy ahogy eddig: B2 grafit ceruza, A4-es lap. Fontos a rajz végén rögzíteni, kik alkotják az

rajzolt állatcsalád tagjait, mennyi idősek, mi az a cselekvés, amit ők végeznek a rajzupon, és ha a gyerek választhatna, akkor melyik állat lenne közülük.

7. A sorrend szerinti utolsó, azaz hetedik rajz a *Kinetikus óvodarajz (KKD)*. Ez a módszer Prout, H. T., valamint Phillips, P. D. nevéhez fűződik leginkább. A vizsgálat során mérvadó a jelentőséggel bír az összegző végeredmény. Philip, Prout és Vass azt mondja, nagyon fontos a figyelmi fókusz a rajzolás során. Amerre irányul a figyelmi fókusz, a gyerek arra szeretne leginkább hasonlítani azt tekinti példaképnek. Itt a gyerekek saját magát az óvodában, az óvónővel és 1-2 barátjával kellett ábrázolnia úgy, hogy mindenki csinál valamit. Itt is feljegyzésre kerül a lapra a rajzolási sorrend, a figurák nevei, a lap hátára megszkottan monogram, életkor, rajzolási idő. Ebből a rajzból olyan mutatókat lehet kiszámítani, amelyek a szociometriát kiegészítve nemcsak számszerűsítik a kölcsönös választásokat, hanem minőségileg is jellemzik őket. Összesíteni lehet, kiket ábrázol, melyik óvónőt ábrázolja. Egyik legérdekesebb sajátossága, hogy a gyerekek rajzaiból egyben az óvónőhöz való viszonyukat is kilehet következtetni, valamint annak jellemzőit: hogyan látják őt a gyermekek, milyen tipikus cselekvéssorozatai vannak, mennyire jó a viszonya a gyerekekkel. Ennek elemzése történhet egészes elemzéssel, amit azt jelenti, hogy megfigyelésre kerül az ábrázolási minősége, a térhasználat, spontaneitás. Az egészes elemzést először Wolfgang Sehringer javasolta és adaptálta. Ezt követően a vizsgálatvezető a rajzok alapján több, kiválasztott tulajdonságot keres, amik illenek a rajzhoz. Philipse, Prout, Celmer mindegyikőjük eredményeit jobbnak látta egy fenomenológiai térképen ábrázolni, mivel úgy átláthatóbb, hogy melyik elem mivel van összefüggésben (Prout-Phillips, 1974).

A következő módszer, amit alkalmaztunk a vizsgálat során az a Gary Chapman által adaptált szeretetnyelv teszt volt. Magát a módszert is Chapman alkotta meg 30 állításpárral, 1992-ben. Néhány évvel később, 2006-ban Nicole Egbert több kutatást végzett, amit Chapman módszerére épített. A kutatásai alapján ő is megerősítette azt, hogy valóban igaz Chapman állítása azzal, hogy sok igenis sok összefüggés van a saját szeretetnyelvünk és emberi kapcsolataink között. A felnőttekkel fel lehet venni a módszert úgy, hogy nekik szögezzük az állítás párokat, viszont a gyerekekkel egyfajta interjú formájában, valamilyen játék tevékenység közben, mert a figyelmük még óvodáskorban rövid. Ennek érdekében a 30 állításpárt első körben előzőleg átírtunk a gyerekek számára érthető megfogalmazásra. A gyerekekkel a klinikai beszélgetés módszerével vettük fel a vizsgálatot. Előfordult, hogy néhány esetben mindkét kijelentést igaznak tartották magukra

nézve, de akkor is csak egy választható, annak érdekében, hogy a vizsgálat eredménye a lehető legpontosabb legyen. Amikor a szeretetnyelvekre gondolunk, sokaknak a romantikus kapcsolatok jutnak eszükbe, azonban sok más összefüggésben és kapcsolatban is kifejezhetjük szeretetünket. A gyerekekkel a klinikai kikérdezés módszere volt a leghatékonyabb, tehát beszélgetés, valamilyen játék közben bírtam szóra őket. A teszt végén összeszámoltuk, hogy az állításokhoz tartozó betűk összesen hányszor fordulnak elő, illetve, hogy melyik a leggyakoribb.

A felmérés során a harmadik vizsgálatnak a Kelemen Lajos által javasolt anamnesztikus vizsgálat volt (Kelemen, 2008). Az anamnesztikus vizsgálatokat kórtörténetnek is nevezték és többnyire az orvostudományokban alkalmazták kezdetben. Arra használták, hogy rögzítsék a gyerekek rövid élettörténetét. Az orvostudományban az anamnézis fő célja volt, hogy az orvos rögzítse az egyén kórtörténetét. Ezek a kérdések magába foglalják a gyerekek életébe történő fontos eseményeket (terhesség lefolyása, alvási szokások, betegségek, családi körülmények). 1983-ban Oriskó István is alkalmazta az anamnesztikus vizsgálatokat. Ő is úgy tartotta, hogy ennek célja a kóroki tényezők feltárása, illetve a gyerek születésétől kezdődő életének nyomon követése, összefüggések feltárása. Itt már nem a gyerekekkel, hanem a szülőkkel dolgoztunk együtt. Míg a beregszászi óvodában csak az óvodapedagóguson keresztül jutott el a teszt, addig itthon, a gyakorlat ideje alatt személyesen is találkoztam a szülőkkel. Ezekre az alkalmakra általában a délután folyamán került sor. Én olvastam a szülőnek a megadott kérdéseket majd ők válaszoltak, amit én rögzítettem is.

3.4.Eredmények

Az első 7 vizsgálat a Vass Zoltán által javasolt rajztesztek voltak. Ezek átlagos eredményeit összevonva a 2. sz. Táblázat foglalja össze.

A javasolt sorrend alapján elsőként a Hagyományos családrajzokat vettük fel a gyerekekkel (DAF). A hagyományos családrajz teljes elemszámra kiterjedő statisztikai összesítése szerint a gyerekek java része boldog, vidám, kiegyensúlyozott családrajzot készített. Több szempont szerint figyeltük a rajzokat: figurák tevékenység típusa, kartávolság, a gyerek elhelyezkedése a többiekhez viszonyítva, figurák száma, hiányzik-e valamelyik családtag a rajzról. A 28-ból 10 gyerek ábrázolásában saját magát szülei közé helyezte, 11 gyerek szorosán édesanyja mellé helyezte magát, 4 gyerek édesapja mellett

ábrázolta magát, a maradék 3 gyerek pedig egy testvére mellett, egy a nagymamája mellett, egy pedig távol a szüleitől. A gyerekek családrajzának tevékenység típusa kivétel nélkül mindegyik pozitív, egyik sem végez agresszióra utaló tevékenységet. A kartávolság átlagosan 1-2 cm mindössze. A családrajzokon csak azoknál a gyerekeknek egy részénél hiányzik valamelyik családtag (pl. az édesapa), ahol elvált szülőkről van szó, de olyan rajz is van, ahol bár elváltak a szülők, a gyerek ugyanúgy ábrázolja édesapját is. A rajzokon a figurák számra megegyezik egy átlagos család számával, azaz a 4-től 7 főig terjedő arányban.

A javasolt felvételi sorrend második helyén az Elvarázsolt családrajz állt. Miután elmondtuk az instrukciót, miszerint rajzolják le a családjukat oda, ahová a varázsló elvarázsolta őket, a gyerekek nekikezdték a rajznak. Érdeemes megfigyelni a figurák nagyságát, valamint hogy a „varázsló” hová is varázsolta az őket és a családjukat. Megismerhető a családstruktúra, a családi szerepleosztás. Itt kettéoszlik a fiúk és lányok között az elvarázsolt helyszín. A fiúk többnyire az autók világába kerülnek, a lányok tündérországba (a szüleikkel együtt). Több helyen a gyerekek a varázslót is odarajzolták. A rajzi motívumok megfigyelésénél az elhelyezkedésben többnyire az „elvarázsolt helyen is” szorosán a szülei mellett ábrázolták magukat, többi családtagjaikat pedig egy sorba velük. Gyakran mutatkoznak a családtagok közelsége vagy egymástól való távolsága, a szerepviselkedés, a kommunikációs módok, szokások, a legjellemzőbb időtöltés formái. Ezeknél a rajzoknál összesítve mindet csak azt lehet elmondani, hogy minden gyerek rajza emlékeztet a hagyományos családrajzra, azaz ugyanazon módon lerajzolták a családjukat (mint az 1. vizsgálatnál) és ábrázoltak mellé egy varázslót, vagy valamilyen lényt, aki képes a varázslatra. Összesen 3 rajzon megfigyelhető, hogy a varázsló kezében varázspálca van, amellyel elvarázsolta a figurákat a kitalált helyszínre.

A Vass Zoltán által javasolt sorrend alapján a harmadik rajz az Állatcsaládrajz (AFD) felvétele volt. Ennek lényege, hogy saját családjukat kellett egy állatcsaládként ábrázolni, azaz egy olyan családot, ami állatokból tevődik össze. Leggyakoribb állat, amit ábrázoltak nyulak, kutyák, malacok, cicák, csirkék. Az állatokat egymást követő „libasorban” ábrázolták. Minden gyereknél az állatcsalád ugyanazon állatokból tevődik össze, tehát egységes a család. Ahogy az előző rajzoknál, az állatfigurák száma megegyezik a családtagjaik számával, azaz 4-7 fő. Az állatoknak a rajzokban többféle jelentésük van, pl. a nyúl többnyire a félnkséget, szerénységet, visszahúzódást ábrázolja. A kutya a hűséget, ragaszkodást, barátkozásra való hajlamot. A csirke beszédes, cserfes, nyitott, társaságkedvelő személyiséget jelképez. A cicák a szeretetvágyat, közelséget,

odabújást jelképezi. A felvett rajzokból a következő eredmények lettek: 12 gyerek ábrázolta családját kutyák formájában, további 5 gyerek cicákat ábrázolt az állatcsaládjában, 3 kisgyerek csirkéket rajzolt egymás után libasorban, öten nyuszikként ábrázolták családjukat, ketten malacokként illetve egy kisgyerek rajzolt katica családot.

A negyedik rajz a javasolt sorrend alapján az Anya gyermekével (MCD) rajzteszt volt. A megadott instrukció, hogy egy anyát kellett a gyermekével ábrázolni. Minden gyerek saját magát és az édesanyját ábrázolta. Az is ezt bizonyítja, hogy a figurák életkora is nagyjából megegyezik édesanyjuk és a saját maguk életkorával. A rajz fő célja egyértelműen az anya és gyermeke közötti viszony feltárása. Az utóteszt kérdései is arra irányulnak, hogy milyen szoros a köztük lévő kapcsolat, illetve hogy ki akar jobban kapcsolódni a másikhoz. A kérdésre a válasz, miszerint ki fordul a másik felé, a válaszok megoszlanak. Fele-fele arányban válaszolták, hogy ők az édesanyjuk felé és fordítva. Elhelyezkedését tekintve minden rajznál az anya vagy a kezében tartja a csecsemő gyermekét, vagy kézen fogva sétálnak, illetve szorosan kapcsolódik egyik a másikhoz. Kartávolságot gyakorlatilag nem is lehetett mérni, mert szorosan érintkeznek a figurák. A tevékenység típusa mindenhol pozitív. Megfigyelve az összes rajzot sétálnak, beszélgetnek vagy valamilyen közös, kellemes dolgot csinálnak.

A sorrend alapján az ötödik rajz a Kinetikus családrajz (KFD) volt. Ez sokban hasonlít a hagyományos családrajzra, azzal a kivétellel, hogy itt a figuráknak csinálniuk kellett valamit, vagyis végezniük kellett valamilyen cselekvésformát. Miután elkészült a rajz, a szakirodalom szerint van néhány elengedhetetlen kérdés: *kit rajzolt le, hány évesek az ábrázolt alakok és - főként - mit csinálnak*. Ezeket mind a lap hátán kell rögzíteni (4. sz. melléklet). Ezek a rajzok mind kivétel nélkül ugyanúgy vannak ábrázolva, mint az 1. sz. vizsgálat rajzai, amikor az instrukció szerint a családot kellett ábrázolni. A kivétel annyi, hogy a figurák valamit csinálnak. A legtöbben a saját házukban ábrázolták magukat és a családjukat, amint mindennapi megszokott, általános tevékenységeket végeznek (pl. édesanyjuk főz, takarít, édesapjuk vagy besegít, vagy TV-t néz, ők maguk pedig játszanak).

A következő rajz a sorrend szerint a Kinetikus állatcsaládrajz volt (AKFD). Ez gyakorlatilag olyan, mint az előző, azzal a különbséggel, hogy a családot állatok formájában kellett ábrázolni. Tehát az állatcsalád minden tagjának végezniük kellett valamilyen cselekvést. Hasonlóan, mint az egyszerű állatcsaládrajznál, az állatok fajtája szintén egyezett egymással. A rajz elkészülte után a szakirodalom szerint fontos megkérdezni, kik alkotják az állatcsalád tagjait, hány évesek, és azt, hogy ha a gyermek egy

állatgyerek volna a rajzon, akkor melyik állat lenne. Magát a családot itt is mindenki egységesen, ugyanazokkal az állatokkal ábrázolta a család összes tagját. Minden gyerek hasonlóan ábrázolta a figurákat, mint a 3. számú vizsgálatnál, ahol állatok formájában kellett ábrázolni családtagjaikat. Az állatfigurák tevékenység típusa mindenhol pozitív, a fő tevékenységek, amelyeket ábrázoltak: főzés, takarítás, játék. Az állatfigurák közötti kartávolság átlagosan 3-4 cm.

A hetedik és egyben utolsó rajz a javasolt sorrend alapján a Kinetikus óvodarajz volt (KKD). Lényege, hogy a gyerekek saját magát az óvodában, az óvónővel és 1-2 barátjával kellett ábrázolnia úgy, hogy mindenki csinál valamit. Itt feljegyeztük a rajzlapon, hogy melyik figurát milyen sorrendben rajzolták, a figurák neveit (a rajzó figurája csillaggal van jelölve), valamint a lap hátára megszokottan a monogram, életkor, rajzolási időtartam. Egyik legérdekesebb sajátossága, hogy a gyerekek rajzaiból egyben az óvónőhöz való viszonyukat is kilehet következtetni, valamint annak jellemzőit: hogyan látják őt a gyermekek, milyen tipikus cselekvéssorozatai vannak, mennyire jó a viszonya a gyerekekkel. Többen az utóteszt kérdésnél, arra a kérdésre, hogy ha tehetnék, mitől szabadulnának meg az óvodában, a legtöbb gyerek egy csoporttársát nevezte meg, akiről előzőleg már tudtuk az óvónőktől, hogy gyakran agresszív magatartást tanúsít. Más egyéb érdekes vagy kiemelkedőbb választ nem adtak. A két óvónőt fele-fele arányba rajzolták (volt, aki az egyiket, volt, aki a másikat rajzolta). A figurák száma átlagosan annyi, ahány ember elhangzik az instrukcióba („rajzold le magadat az óvodában, az óvónővel és 1-2 barátoddal), vagyis 3-4 figura.

A 7 rajzból mindegyik megtalálható egy a 6. sz. mellékletben.

A rajzok felvételét követően a gyerekekkel a Gary Chapman által adaptált szeretetnyelv tesztet alkalmaztuk, amit előzőleg átalakítottuk a gyermekek számára érthető megfogalmazásra (Pl. Ha szívességet tesznek nekem, érzem, hogy szeretnek (pl. ha valaki összeszedi helyettem a játékaimat). A lényeg az volt, hogy nem direktbe szögeztem nekik az állítaspárokat, hanem a klinikai kikérdezés módszerét választottuk, azaz beszélgetés, különféle játék közben bírtam szóra őket, ami magába foglalt egy játék baba öltöztetésétől egy kisautó alkatrészeinek felsorolásáig bármit. Tehát játék közben adtak választ az általam feltett kérdésekre. Ez azért volt ilyen formában szükséges, mert ha egyenként szögezzük nekik az állítaspárokat, az számukra unalmassá, monotonná fog válni, ennek következtében pedig egyáltalán nem biztos, hogy a teszt végén pontos eredményeket kaphatunk, aminek értelmében a vizsgálat elvesztette volna az eredményét. Mivel sok állítás volt, így ez egy hosszú folyamatnak ígérkezett, tehát egy-egy látogatás során

gyakorlatilag csak egy gyerekkel tudtam elvégezni a tesztet. A vizsgálat után összevontan elemeztük a rajzokat és szeretetnyelv tesztet. Ehhez segítségül 5 táblázatot készítettünk, amiben külön-külön az egy szeretetnyelv típusba tartozó gyerekek hétféle rajzát összesítettük több rajz szempont alapján. A szeretetnyelv mérés elvégzése után a 28 gyerekből 11-nek a testi érintés, további 3 gyereknek az elismerő szavak, 6-nak a minőségi idő, négy gyereknek az ajándékozás, és még további négynek a szívességek szeretetnyelvre jött ki.

Az utolsó felmérés az anamnesztikus vizsgálat volt, amibe a szülők játszották a főszerepet. A vizsgálat a gyerekek születésétől kezdődő adatokat foglalja magába. Mivel a személyiségi jogokat be kell tartanunk minden vizsgálatnál, így az anamnézisben szereplő „becenév” mezőt a szakdolgozatban kihagytuk. A felmért kérdések alapján a következő adatok születtek:

B. A. – édesanyja 30, édesapja 35 éves. 7 éves bátyja van. A terhesség lefolyása zökkenőmentes volt, 3,2 kg-mal és 52 cm-rel jött világra. Nagyon mozgékony kislány, szeret sportolni, biciklizni. Kb. 10 hónaposan kezdett el járni, 2 évesen pedig már folyékonyan beszélt. Kedvenc meséje a Hófehérke és a 7 törpe. Kedvenc ételei a rántott hús, tejbekása, viszont a hagymát és más zöldségeket nem szeret. Alvása csecsemőkorban nyugodtnak mondható, néha felriadt. Szülei kiságyában, mesével altatták. Jelenleg úgy alszik el, ha megsimogatják, mellette vannak. Szobatisztasága megbízható. Állandó betegsége nincs. Barátnőivel, felnőttekkel szívesen játszik. Félelmei vannak, mégpedig a sötétiségtől, egyedüllétől.

B. H. – édesanyja 40, édesapja 42 éves. Ikertestvére van, néhány perccel ő az idősebb. A terhesség lefolyása rendben zajlott. Születési súlya 3,2 kg, hossza 52 cm. Nagyon szeret a szabadban futkározni, biciklizni. Kb. 11 hónaposan kezdett el stabilan járni, 2 évesen pedig megindult a beszéde folyékonyan. Nagyon szeret mesét hallgatni, nézni, kedvence a Süssi, a sárkány. Kedvenc ételei a pizza, babgulyás, amit nem szeret az a rizs. Csecsemőkorában korához képest eleget aludt, alvása is nyugodt volt. Jelenleg a kedvenc plüss mackójával alszik, többnyire nyugodtan. Szobatisztasága kb. 2,5 évesen alakult ki. Állandó betegsége nincs, betegsége sem hajlamos. Kórházi kezelés alatt még nem állt. Társaságba nem szorong, többnyire feloldódik. Nagyon szeret ikerhúgával játszani. Indulatos általában csak akkor szokott lenni, ha testvérel nem azt játsszák, amit szeretne. Ilyenkor csak figyelemeltereléssel nyugtatható meg.

B. D. – édesanyja 40, édesapja 42 éves. Ikertestvére van, ő a fiatalabb néhány perccel. A terhesség lefolyása kedvező volt. Születési súlya 3 kg, hossza 53 cm volt. Kb. 10

hónaposan indult el, 2-2,5 évesen kezdett el beszélni, azóta is szépen, mondatokban beszél. Kedvenc étele a pizza, viszont nem szereti a tejbegrízt. Csecsemőkorában alvása változó volt, szülei mesével altatták. Ma már alvása teljesen nyugodt, kedvenc plüssmackójával alszik. Szobatisztasága teljesen megbízható. Állandó betegsége nincs, kórházi kezelés alatt nem állt. Szívesen játszik testvérével. Óvodai beszoktatása zökkenőmentes volt.

B. F. – édesanyja 29, édesapja 30 éves. Két fiú testvére van, egy 10 éves és egy 5 éves. A terhesség lefolyását több tünet kísérte: szédülés, fejfájás, hányinger. A gyerek születési súlya 3,2 kg, hossza 53 cm volt. Mozogni szeret, szívesen játszik különféle körjátékokat. Kb. 1 évesen kezdett el járni, beszéde pedig 2-2,5 évesen indult meg. Azóta is szép, összetett mondatokba beszél. Kedvenc meséje a Hófehérke és a hét törpe. Kedvenc ételei közé sorolja a tejbekását, tejbegrízt, viszont a tojást nem szereti. Alvása csecsemőkorban nagyrészt nyugodt volt, korához képest eleget aludt. Jelenleg is könnyen elalszik, saját ágyában. Szobatisztasága 3 évesen alakult is, teljesen szobatiszta. Állandó betegsége nincs, viszont náthára, influenzára gyakran hajlamos. Baleset már érte, eltört a karja. Társaságba feloldódik, szívesen játszik felnőttekkel, gyerekekkel. Dühös, indulatos akkor szokott lenni, ha olyan ételt főznek az óvodában, amelyet nem szeret. Bölcsődébe is járt óvoda előtt, de csak kevés, rövid alkalmakkal. Óvodai beszoktatása könnyedén ment, nem voltak gondok. Félelmei közé sorolható a sötétség, és a kígyóktól való félelem.

H. B. – édesanyja 33, édesapja 35 éves. Két nővére van: 11 és 8 évesek. A terhesség lefolyása nem volt zökkenőmentes. Születési súlya 3 kg, 52 cm volt. Nagyon mozgékony gyerek. Kb. 10 hónaposan kezdett járni, 1,5 évesen pedig beszélni. Kedvenc étele a húsléves. Alvása teljesen nyugodt volt, szülei mesével, kiságyba altatták. Alvása ma is teljesen nyugodt. Szobatisztasága teljesen megbízható. Állandó betegsége nincs. Sokat van gyerekek közt, szívesen köt barátságot is. Akkor indulatos, ha rákiabálnak.

B. N. – édesanyja 30, édesapja 32 éves. Egy bátyja van, 8 éves kisfiú. A terhesség lefolyása normális volt. Születési súlya 3 kg, hossza 52 cm. Mozcékony kislány, szeret biciklizni, tornázni. 10 hónaposan indult el, 2 évesen kezdett el járni. Kedvenc ételei a tejbegríz, pizza. Amit nem szeret az a rizs. Alvása változó volt csecsemőkorában. Sokszor halk, lány zenével aludt el. Alvása ma már teljesen nyugodt, nem riad fel. Szobatisztasága 3 éves korára alakult ki teljesen. Állandó betegsége nincs, viszont náthára hajlamos. Egy érzékszervi sérülése van, kiskorától kezdve szemüveget hord. Társaságba sokszor visszahúzódó, de inkább csak ismeretlenekkel, barátnőivel szívesen játszik. Indulatos akkor szokott lenni, ha veszekednek a bátyjával. Úgy nyugtatható meg, ha beszélgetnek,

tisztázzák a nézeteltérést. Az óvodai beszoktatása kezdetben nehezen ment. Félelmei közé sorolható a sötétség, a kutya és a gyík.

G. I. – édesanyja 32, édesapja 36 éves. Egy bátyja van, 9 éves kisfiú. A terhesség lefolyása változó volt, néha hányinger kísérte. A kisfiú születési súlya 3,2 kg, hossza 52 cm volt. Nagyon szeret mozogni, futkározni. 10 hónaposan kezdett el járni, 2 évesen pedig megindult a beszéde, azóta is szép, összetett mondatokba beszél. Kedvenc ételei a sült krumpli, pizza. Alvása többnyire nyugtalan volt csecsemőkorában, gyakran felriadt. Jelenleg úgy alszik el, ha megsimogatják. Sokszor most is nyugtalanul alszik. Szobatisztasága nem mindig megbízható. Állandó betegsége nincs. Nagyon szeret barátaival, felnőttekkel is játszani. Gyakran dühös, indulatos, ha nem azt játsszák, amit ő szeretne. Sokszor nehezen nyugtatható meg. Óvodai beszoktatása nagyrészt jól ment. Sokszor fél az egyedüllettől, sötétségtől.

R. E. – édesanyja 28, édesapja 33 éves. Van egy bátyja, 11 éves. A terhesség lefolyása javarészt normális volt. Születési súlya 2,9 kg, hossza 50 cm volt. Nagyon mozgékony kislány, szívesen mozog. 1 évesen kezdett el járni, 2-2,5 évesen pedig beszélni. Kedvenc ételei a sült krumpli, tojás, amit nem szeret, az a hagyma. Csecsemőkorában alvása változó volt, szülei babakocsiba, kiságyban altatták. Ma alvása teljesen nyugodt, kedvenc plüss mackójával szeret aludni. Szobatisztasága teljesen megbízható. Állandó betegsége nincs. Kiseb korában egy két horzsolás érte mindössze. Idegenekkel sokszor visszahúzódó.

M. A. – édesanyja 28, édesapja 33 éves. Egy bátyja van, 7 éves. A terhesség lefolyása normális volt. Születési súlya 3 kg, hossza 52 cm volt. Nagyon szeret labdázni, biciklizni. Kb. 10 hónaposan kezdett járni, 2,5 évesen beszélni. Kedvenc ételei a pizza, leves. Alvása nyugtalan volt, édesanyja hintába, kézbe altatta. Alvása néha ma is nyugtalan. Szobatisztasága teljesen megbízható.

Mel. A. - szüleinek életkora: édesanyja 28, édesapja 33 éves. Egy fiú öccse van, aki 3 éves. A terhesség lefolyása közbe néha jelentkezett az édesanyjánál hányinger. Születési súlya 3,2 kg, hossza 50 cm. Mozogni szeret, szívesen biciklizik, fut. Kb. 9-10 hónaposan indult el járni. Beszéde megkezdése 1-1,5 évesen indult meg, azóta is szép, összetett mondatokban beszél. Mesét hallgatni és nézni is szeret. Kedvenc meséje a Bogyó és Babóca. Kedvenc ételei közé sorolható a spagetti, pizza, különböző gyümölcsök. Amit viszont nem szeret az a burgonya, hagyma. Étkezéskor kanalat, villát egyaránt használ. Alvására csecsemőkorába változó volt, hol nyugodt, hol nyugtalan. Korához képest eleget aludt. Többnyire kiságyba, kézben altatták. Jelenleg úgy tud elaludni, ha simogatják. Sajat, külön szobába alszik. Szobatisztasága már 3 éves korában kialakult. Állandó, visszatérő

betegsége nincs és betegségre sem hajlamos. Egyedül a macskaszőrre van allergiája, ami nem rég alakult ki nála, viszont kórházi kezelést nem igényelt. Többnyire szívesen barátkozik, szeret társaságban lenni, barátnőivel játszani. Ennek értelmében az óvodai beszoktatás sem volt nehéz számára.

Puh. K. – édesanyja 30, édesapja 35 éves. Testvérei nincsenek. A terhesség lefolyása normális volt. Születési súlya 3 kg, hossza 52 cm. Kb. 1,5 évesen kezdett járni, 2 évesen pedig beszélni, Kedvenc ételei a pizza, bundás kenyér. Alvása teljesen nyugodt volt csecsemőkorában. Szülei kiságyban, mesével altatták. Alvása ma is nyugodt, kiegyensúlyozott. Szobatisztasága megbízható 3 éves kora óta. Hajlamos a megfázásra, náthára. Felnőttek közt csendes, visszahúzódó.

P. K. – édesanyja 29, édesapja 35 éves. Egyedüli gyerek, testvérei nincsenek. A család életkörülményei rendezettek. Édesanyja terhességének lefolyása változó volt: néha fejfájás, hányinger kísérette. A gyerek születési súlya 2,8 kg, hossza 50 cm volt. A kislány szeret mozogni kint a szabadban. Kb. 11 hónaposan kezdett el járni, 2,5 évesen pedig beszélni. Beszéde összefüggő. Szeret mesét hallgatni, nézni, kedvence a Bogyó és Babóca. Kedvenc ételei közé sorolja a spagettit, sült krumplit. Amit viszont nem szeret az a tejbegríz. Alvása csecsemőkorban nyugodt volt, korához képest is eleget aludt. Jelenleg egy kiskendőjével alszik, nyugodtan. Szobatisztasága 3 éves korára alakult ki. Állandó betegsége nincs, betegségre sem hajlamos. Ebből adódóan kórházi kezelés alatt nem állt. Társaságba szívesen van, szeret játszani barátaival. Dühös akkor szokott lenni, ha otthon is feszült a légkör. Ilyenkor úgy nyugtatható le, ha megölelik vagy beszélgetnek. Az óvodába való beszoktatása könnyedén ment. Vannak félelmi, pl. a sötétség, erős zaj, egyedüllét.

P. Sz. – édesanyja 30, édesapja 32 éves. Egy öccse van, 3 éves. A terhesség lefolyása normális volt. Születési súlya 2,8 kg, hossza 50 cm. Kb. 1-1,5 évesen kezdett el járni, 2 évesen beszélni. Kedvenc meséje a Hófehérke és a 7 törpe. Kedvenc ételei a tojás, pizza, sült krumpli. Alvása teljesen nyugodt volt, szülei kiságyba altatták. Jelenleg úgy alszik el, ha a kedvenc plüssmackója is vele van. Szobatisztasága teljesen megbízható. Állandó betegsége nincs. Idegenekkel többnyire visszahúzódó, barátnőivel szívesen játszik.

P. A. - édesanyja 28, édesapja 30 éves. Egy 10 éves bátyja van. A terhesség lefolyása kedvező volt. Születési súlya 3,3 kg, hossza 52 cm. Kb. 1 évesen kezdett járni, 2 évesen pedig beszélni. Kedvenc ételei a pizza, spagetti. Alvása teljesen nyugodt volt, szülei hintába, kiságyba altatták. Ma már alvása teljesen nyugodt, kiegyensúlyozott. Szobatisztasága teljesen megbízható. Állandó betegsége nincs. Nagyon közvetlen

másokkal, szívesen játszik felnőttekkel, barátnőivel. Indulatos csak akkor szokott lenni, ha veszekednek a bátyjával.

Mar. A. – édesanyja 29 éves, édesapja 33. Van egy nővére, aki 11 éves. A terhesség lefolyása normálisnak mondható. Születési súlya 3,2 kg, hossza 52 cm. Mozogni, biciklizni szeret, nagyon mozgékony. Kb. 1 évesen indult el, beszélni pedig 2 évesen kezdett. Kedvenc meséje a Hupikék törpikék. Kedvenc ételei a sült krumpli, spagetti. Amit nem szeret a hagyma és a tej. Alvására jellemző volt néha a felriadás. Jelenleg is néha felriad. Szobatisztasága 2,5-3 évesen alakult ki. Állandó betegsége nincs, betegsége sem hajlamos. Kórházi kezelés alatt nem állt. Társaságba szívesen van, szívesen játszik úgy felnőttekkel, mint gyerekekkel. Indulatos általában csak akkor, ha nem azt játsszák, amit ő akar. Ilyenkor öleléssel, beszélgetéssel nyugtatható meg. Óvodai beszoktatása kezdetben nehezen indult, mára már nincs gond vele.

M. D. – édesanyja 30, édesapja 31 éves. Két bátyja van, egy 8 és 10 éves. A terhesség menetét hányinger, fejfájás kísérte. Születési súlya 3,2 kg, hossza 52 cm. Nagyon szeret mozogni, biciklizni. Kb. 1 évesen kezdett járni, 1,5 évesen pedig beszélni. Kedvenc ételei a pizza, rizs. Alvása néha nyugtalan volt. sokszor kézbe, babakocsiba altatták. Alvása ma néha nyugtalan. Szobatisztasága teljesen megbízható. Állandó betegsége nincs, egy érzékszervi elváltozás van jelen nála, a csökkent látás. Nagyon szeret barátnőivel játszani. Indulatos csak akkor szokott lenni, ha összevesznek testvéreivel.

O. A. – édesanyja 33, édesapja 37 éves. Egy 8 éves nővére van. Születési súlya 3,3 kg, hossza 51 cm. Kb. 1 évesen indult el, 1,5 évesen kezdett beszélni. Kedvenc meséje a Gombóc Artúr. Kedvenc ételei a rizs, burgonya. Csecsemőkorában alvása többnyire nyugodt volt, szülei kiságyba, hintába altatták. Alvását ma is nyugalom jellemzi. Szobatisztasága teljesen megbízható. Állandó betegsége nem volt. Szívesen játszik úgy felnőttekkel, mint gyerekekkel. Óvodai beszoktatása könnyedén ment.

K. R. – édesanyja 30, édesapja 34 éves. Terhesség lefolyása nem volt zökkenőmentes, hányinger, rosszullet kísérte. Születési súlya 2,9 kg, hossza 50 cm volt. Mozogni szeret a szabadban, szívesen futkározik. 1 éves korában indult el, 2-2,5 évesen kezdett beszélni. Azóta is összetett mondatokban beszél. Kedvenc ételei közé sorolható a pizza, bundás kenyér. Amit nem szeret az a tej, és a hagyma. Alvása többnyire nyugodt volt csecsemőkorában is, úgy, mint most. Szobatisztasága kb. 3 évesen alakult ki. Állandó betegsége nincs, betegsége nem hajlamos. Szívesen van társaságban. Indulatos akkor szokott lenni, ha elveszik a játékát. Úgy nyugtatható meg, ha visszakapja. Óvodába való beszoktatása könnyedén ment.

G. D. – édesanyja 30, édesapja 33 éves. Testvére nincs. Terhesség lefolyása zökkenőmentes volt. Születési súlya 3,2 kg, hossza 53 cm. Mozogni, futni szeret, nagyon mozgékony. Kb. 1 évesen indult el, 2 évesen kezdett el beszélni, azóta is összefüggően, érthetően beszél. Kedvenc ételei a torta, pizza, amit nem szeret az a burgonya. Alvása csecsemőkorban változó volt, többnyire kiságyban, babakocsiban altatták. Jelenleg éjjel néha felriad, de többnyire nyugodtan alszik. Szobatisztasága 3 éves korára alakult ki teljesen. Állandó betegsége nincs, náthára viszont hajlamos. Szívesen játszik felnőttel, gyerekekkel is. Indulatos csak akkor, ha nem találja az aktuális kedvenc játékát. Óvodába való beszoktatása többnyire könnyedén ment.

N. S. – édesanyja 29, édesapja 33 éves. Testvérei nincsenek. A terhesség lefolyása normális volt. A kisfiú születési súlya 3,5 kg, hossza 54 cm. Kicsit teltebb alkat, viszont szeret mozogni. Kb. 1 évesen kezdett el járni, 2 évesen pedig beszélni. Nagyon szereti a meséket, nagy kedvence a Süsü, a sárkány. Kedvenc ételei a rizses hús, és a sült burgonya. Amit nem szeret az a tej, vajjas kenyér. Csecsemőkorában alvása változó volt, néha felriadt. Szülei a kiságyába altatták. Jelenleg úgy alszik el, ha megsimogatják. Szobatisztasága nem teljesen megbízható, néha bepisil éjjel. Állandó betegsége, érzék-, mozgásszervi sérülése nincs. Idegenek között többnyire visszahúzódó, barátaival szívesen játszik. Indulatos általában akkor szokott lenni, ha elveszik a játékát, ilyenkor öleléssel, simogatással nyugtatható meg. Óvodai beszoktatása kezdetben nehezen indult, de hamar hozzá szokott. Vannak jelen nála félelmek: villámlás, dörgés.

Sz. E. – édesanyja 30, édesapja 34 éves. Két testvére van, egy 10 éves és 7 éves kisfiú. A terhesség lefolyása alatt gyakran jelentkezett hányinger. A kislány születési súlya 2,8 kg, hossza 50 cm. Nagyon szeret mozogni, biciklizni. Kb. 1-1,5 évesen kezdett el stabilan járni, 2 évesen pedig beszélni. Nagyon szereti a meséket, kedvence a Hamupipőke, amit szívesen néz mesecsatornán és hallgat is. Kedvenc ételei a pizza, spagetti, viszont nem szereti a hagymát. Alvása csecsemőkorában változó volt, néha felriadt. Szülei kiságyba, hintába, kézbe altatták. Ma már alvása teljesen nyugodt. Szobatisztasága 3 éves korára alakult ki. Állandó betegsége nincs. Viszont kiskorától kezdve a csökkentlátás, mint érzékszervi elváltozás jelen van nála. Szívesen játszik gyerekekkel, felnőttekkel egyaránt. Többnyire mindig nyugodt, nem szokott indulatos, dühös lenni. Óvodai beszoktatása könnyedén ment, hamar beilleszkedett. Félelmei vannak, mégpedig a sötétségtől és a villámlástól.

R. D. – édesanyja 30, édesapja 35 éves. Két testvére van: egy 8 éves fiú és egy 3 éves lány. A terhesség lefolyása többnyire zökkenőmentesen ment. A kisfiú 3,3 kg-mal és 54 cm-rel

született. Nagyon mozgékony, szeret tornázni, futni. Kb. 10 hónaposan kezdett járni, 1,5 évesen pedig beszélni. Kedvenc ételei a pizza, gyümölcsök, viszont nem szereti a burgonyát. Alvása csecsemőkorában néha nyugtalan volt, többnyire hintába, babakocsiba, kiságyába altatták. Jelenleg nyugodtan, végigalussza az éjszakát saját ágyában. Szobatisztasága teljesen megbízható. Állandó betegsége nincs, nem is hajlamos rá. Társaságban általában feloldódik, szívesen játszik úgy a felnőttekkel, mint gyerekekkel. Többnyire nyugodt, nagyon ritkán indulatos. Óvodai beszoktatása nem volt nehézkes, hamar beilleszkedett. Egyedüli félelme a dörgés és villámlás.

Szan. A. - édesanyja 29, édesapja 36 éves. Egy kishúga van, tőle egy évvel fiatalabb, 4 éves. A terhesség lefolyását gyakran kísérte hányinger. A kisfiú 2,9 kg-mal és 50 cm-rel jött világra. Nagyon mozgékony, szívesen biciklizik testvérével. 10-11 hónaposan indult el járni, majd kb. 2-2,5 évesen beszélni. Kedvenc ételei a leves, rizses hús. Amit nem szeret, az a zöldségek. Csecsemőkorában alvása többnyire nyugodt volt, szülei kiságyba altatták. Szobatisztasága nem teljesen megbízható. Állandó betegségei közé lehet sorolni a gyakori megfázást, náthát. Érzékszervi sérülése van, mégpedig a csökkentlátás. Idegek között visszahúzódó, de barátaival, testvérével szívesen játszik. Indulatos akkor szokott lenni, ha elveszik az aktuális kedvenc játékát. Akkor nyugszik meg, ha visszakapja azt. Óvodai beszoktatása zökkenőmentes volt. Félelmei vannak, mégpedig a sötétség és az egyedüllét.

S. E. – édesanyja 28, édesapja 32 éves. Egy nővére van, 12 éves. A terhesség lefolyását néha hányinger, fejfájás kísérte. Születési súlya 3,4 kg, hossza 54 cm. Mozgékony kislány, szeret biciklizni, sportolni. 11 hónaposan indult el, 1,5 évesen pedig beszélni. Kedvenc ételei a spagetti, rántott hús, amit viszont nem szeret, az a gomba, töltött káposzta. Alvása nyugodt, kiegyensúlyozott volt. Kiságyába altatták. Jelenleg úgy alszik el, ha megsimogatják, betakargatják. Szobatisztasága megbízható, kb. 3 éves korára alakult ki. Állandó, visszatérő betegsége a megfázás, nátha. Komoly sérülés nem volt, csupán néhány kisebb horzsolás. Kórházi kezelés alatt nem állt. Idegekkel kezdetben visszahúzódó, barátnőivel szívesen játszik. Dühös, indulatos akkor szokott lenni, ha épp nem akad játszótársa. Akkor nyugszik meg, ha már van, aki vele játszik. Óvodai beszoktatása eleinte nehézkes volt, de hamar beilleszkedett. Félelmei nincsenek.

Sz. Zs. – édesanyja 28, édesapja 33 éves. Egy 3 éves kishúga van. A terhesség lefolyása normális volt. Születési súlya 3,5 kg, hossza 54 cm volt. Szeret mozogni, biciklizni, futni. 1 évesen kezdett el járni, 2 évesen pedig beszélni. Kedvenc étele a tojás, bundás kenyér, amit nem szeret, az a tejbegríz, tea. Alvása nem mindig volt nyugodt csecsemőkorában, néha most is felriad. Szobatisztasága nem teljesen megbízható. Állandó betegsége nincs.

Baleset már érte, eltört a karja. Idegenek közt többnyire visszahúzódó, de barátaival szívesen játszik. Akkor dühös, ha elveszik a játékát, ez figyelemeltereléssel visszaállítható.

T. N. – édesanyja 28, édesapja 32 éves. Testvérei nincsenek. A terhesség lefolyása normális volt. Születési súlya 2,9 kg, hossza 50 cm volt. Nagyon szeret biciklizni, tornázni. Kb. 1 évesen kezdett el járni, 1,5-2 évesen pedig beszélni. Kedvenc ételei a pizza, spagetti, amit nem szeret, az a tejbekása. Csecsemőkorában alvása változó volt. Sokszor kellett kézben, babakocsiban altatni. Ma alvása sokszor nyugtalan, plüssmackójával alszik, saját ágyában. Szobatisztasága teljesen megbízható. Állandó betegsége nincs, nem is volt. Nagyon szívesen játszik barátnőivel, felnőttekkel is. Indulatos akkor szokott lenni, ha veszekedik, kiabál a fiúkkal az óvodában.

T. Sz. – édesanyja 30, édesapja 25 éves. Testvérei nincsenek. A terhesség lefolyását hányinger, fejfájás kísérte. Születési súlya 3 kg, hossza 52 cm volt. Kb. 1 évesen kezdett járni, 1-1,5 évesen beszélni. Kedvenc meséje A farkas és a hét kecskegida. Kedvenc étele a spagetti. Alvása teljesen nyugodt volt csecsemőkorában, szülei kiságyban altatták. Ma is alvására ez a nyugodtság jellemző, kedvenc kispárnájával. Szobatisztasága teljesen megbízható. Állandó betegsége nincs. Nagyon szívesen játszik mindig brátaival, felnőttekkel.

V. V. – édesanyja 29, édesapja 30 éves. Van egy húga, aki 2 éves. A terhesség lefolyása többnyire zökkenőmentes volt, bár császármetszéssel jött világra. Születési súlya 3,2 kg, hossza 53 cm. Szeret mozogni, szívesen biciklizik. 11 hónaposan indult el, és 2 évesen kezdett beszélni. Szívesen néz, hallgat mesét, kedvence a Gombóc Artúr. Kedvenc étele a bundás kenyér, viszont a tejbegrízt nem szereti. Alvása teljesen nyugodt volt kisebb korában, ahogy most is. Szülei kiságyba altatták. Szobatisztasága kb. 3 évesen alakult ki. Állandó betegsége nincs, viszont a nátha az gyakori. Szívesen játszik barátnőivel, felnőttekkel is. Indulatos csak akkor szokott lenni, ha kiabálnak vele. Az óvodai beszoktatással különösebb gondjai nem voltak. Egy félelme van, mégpedig az egyedüllét.

A rajzok felvételét követően és a szeretetnyelv mérése után próbáltam a választ keresni az elsőnek felállított hipotézisre. Ennek érdekében egy táblázatot készítettem, ahol a gyerekek monogramját használva feljegyeztem, hogy kinek melyik a fő szeretetnyelve. Ezt követően pedig felállítottam hat szempontot, amiket megfigyeltem a gyerekek rajzi motívumai között. Ezek a szempontok a következők voltak: *elhelyezkedés, családtagok, tevékenység típusa, kartávolság, figurák száma, állatok*. A vizsgálatok összesítő eredményeit az 1. Táblázat foglalja össze. Az elkészített táblázat alapján megfigyelhető, hogy a testi érintést képviselők (11 gyerek) saját magukat a szüleik vagy édesanyjuk

mellett szorosan helyezték el, többi családtagjaikhoz közel. A karjaik közötti távolságot szintén hasonlóan ábrázolta ezek a gyerekek, mivel kartávolság szinte nem is mérhető, mert érintkeznek a kezeik. A tevékenység típus mindenkinél pozitív. A testi érintés szeretetnyelvvvel rendelkező gyerekeknél nagyjából ugyanannyi figurával rajzolt minden rajznál (4-6 figura). Az állatcsaládrajzoknál minden rajzban az állatok ugyanazon fajba vagy állattani kategóriába tartoznak. A többi felállított motívum (kartávolság, figurák száma stb.) szintén 1-2 eltérés kivételével megegyezik. Többi családtagjaik valamelyik testrésze (általában a karja) érintkeznek egymással.

Az elismerő szavak nyelvét 3 gyerek „beszélte”. Náluk, az összesítés alapján mindhárman másképp ábrázolták magukat a rajzokon (szülei közt, édesapja mellett, édesanyja mellett). A 6 szempont nem egyezik ennél a 3 óvodás gyereknel. Nem ugyanúgy ábrázolják magukat a szüleikhez viszonyítva és a többi családtag elhelyezkedése sem egyforma. A figurák száma megegyező, átlagosan 3-4 figura. Az állatcsaládot pedig egységes állatokként ábrázolják.

A felvett klinikai kikérdezés alapján a minőségi idő szeretetnyelvét a csoportból 6 gyermek „beszéli”. Saját magukat ketten apjuk mellett helyezték el, a többi családtagjaikat sorba egymás mellett, egy pedig anyja mellett. Kartávolság kevés, egymáshoz közel rajzolták a figurákat. A figurák száma átlagosan négy. Az állatok azonosak (kutyák, malacok, csirkék).

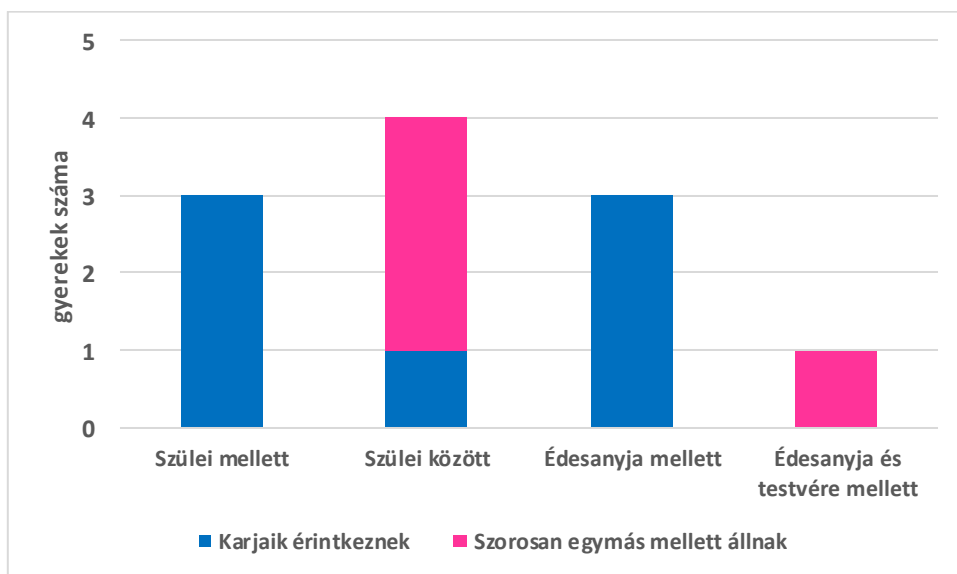
Az ajándékozás szeretetnyelve 4 gyereknel jött ki a felmérés alapján. Ezek a gyerekek váltakozva szüleik közt, nagymamájuk, édesanyjuk mellett helyezték el magukat. Tevékenységtípusuk pozitív, átlagosan 3-4 figurát rajzoltak. Családtagjaik többnyire vagy érintkeznek, vagy egymást szorosan követik.

Az utolsó, szívességek szeretetnyelve 4 kisgyerekre jellemző. Ebből 3 anyja mellett ábrázolta magát, egy pedig távol a szüleitől. Családtagjaikat 1-2 cm-re ábrázolják egymástól. A tevékenység típus pozitív mindegyiküknel.

Az rajzok és a szeretetnyelv vizsgálatait követően összesítve az eredményeket meg is tudtuk adni az első felállított hipotézisre a választ, miszerint van összefüggés az azonos szeretetnyelvvvel rendelkező gyerekek rajzi motívumai között. A 1. sz. táblázatban láthatóak a rajzi motívumok és a szeretetnyelv vizsgálat eredményeinek összesítése. A táblázatban is látható, hogy az egy szeretetnyelv csoportba tartozó gyerekek 6 rajzi motívuma (elhelyezkedés, családtagok, kartávolság, állatok, figurák száma) a legtöbb helyen ugyanazt az eredményt mutatja. Ebből az következik, hogy a felállított hipotézis

minden szempontból igaznak bizonyult, mivel a feltevést alátámasztották a megadott eredmények.

A második hipotézis, amit felállítottunk, az csak a testi érintés szeretetnyelvére irányult. Arra kerestük a választ, hogy két rajzi motívum: a *kartávolság*, *elhelyezkedés*, megmutatkozik a rajzokban. Ehhez először kiválogattuk a testi érintés szeretetnyelvvel rendelkező gyerekeket (11 gyerek). Ez volt az egyetlen olyan szeretetnyelv, amit kiválóan lehet ábrázolni a rajzokban, ezt a 11 gyerek rajza is alátámasztja. Az 1. sz. ábra foglalja össze, miként jelenítik meg a testi érintést, hogyan helyezkednek el a figurák:

1. ábra Az elhelyezkedés, mint rajzi motívum megjelenítése a testi érintéssel rendelkező gyerekeknél

Ez a feltevés emlékeztet az első felállított hipotézisre, azzal a különbséggel, hogy itt kizárólag csak a testi érintéssel foglalkozunk. Erre a kérdésre, mint az előzőnél úgy kerestük a választ, hogy újból kitettünk sorba minden rajzot, de itt is tudtam alkalmazni az 1. sz. táblázatot. A szeretetnyelv teszt alapján 11 kisgyereknek jött ki a testi érintés, mint elsődleges szeretetnyelv. Ennek a 11 gyerekeknek a rajzait vettem elő újra, és hosszasan néztem a figurákat, hogy a testi érintés hogyan jelenik meg, vagy megjelenik-e egyáltalán (5. sz. melléklet). Ahogy a melléklet néhány rajza is mutatja: a családtagok között kartávolságot nem is lehet lemérni, mivel minden esetben – általában a karjaik – szorosan érintkeznek egymással, legtöbbször ujjuk össze vannak kulcsolva, fogják egymás kezét.

Amint a fenti grafikonon is látható, mind a 11 gyerek kivétel nélkül szorosan maguk mellett ábrázolták valamelyik családtagjukat (többnyire édesanyjukat). Ez is arra enged következtetni, hogy a gyerekek a rajzaikban, csak úgy, mint más érzelmeiket, gondolataikat, féltreiket megjelenítik a lapon, nincs ez másképp a rájuk jellemző szeretetnyelvnél sem. A

kötődést, az egymás érintését jól láthatóan mutatják ki különböző rajzokban. Ezek a gyerekek akkor érzik magukat biztonságban, akkor érzik a feléjük áradó szeretetet, ha naponta a lehető legtöbbször vannak testi kontaktusba szeretteikkel.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy ez a hipotézis is igaznak bizonyult, miszerint a testi érintéssel rendelkező gyerekek ezt a rajzaikban megjelenik az érintés, mint kifejezőeszköz, illetve itt is látszik, hogy ezek a gyerekek minél többször és többet igénylik az ölelést, a simogatást, vagy bármilyen más egyéb testi kontaktust. Bár az is megfigyelhető, hogy az egyéb szeretetnyelvvel rendelkezők is ábrázolják olyan figurákként családtagjaikat, akiknek kezeik szintén érintkeznek.

A harmadik feltevés az az volt, hogy az 1. sz. vizsgálat (hagyományos családrajz) és az anamnesztikus felmérés alapján a gyerekek lelkileg egészségesnek, kiegyensúlyozottnak mutatkozik. Azért csak a családrajzokat vettük alapul, mert leginkább csak ezekben a rajzokban, ahol csupán a családot kell ábrázolni, mutathatóak ki a szorongások, gátlások, egymással való kapcsolatok. Ehhez először minden gyerek hagyományos családrajzát tettem ki sorba, és 3 rajzi motívum alapján figyeltem meg őket (figurák tevékenység típusa, ceruzahasználat, boldogok-e?). A másik vizsgálatból pedig az alvási szokásokat vettem ki, hogy a gyerek alvása mennyire nyugodt, mennyire kiegyensúlyozott. Az adatokat összesítve azt a feltevést próbáltam igazolni, hogy a rajzok és az anamnézis alapján a gyerek mennyire mondható lelkileg egészségesnek, kiegyensúlyozottnak.

Ezen feltevés igazolásához először egy táblázatot készítettem (7. sz. Táblázat), amiben összehasonlítottam a családrajzok 3 felállított motívumát, és az anamnesztikus vizsgálat azon részét, ami a gyermek alvási szokásaira tér ki. Az összesítés alapján a következő eredmények születtek:

B. A.: a rajzában a figurák tevékenység típusa pozitív, a ceruzahasználat normális, nem erős (ami szorongásra utalna), a figurák boldogok. A kislány alvása teljesen nyugodt, mesével alszik el, ami csak jó hatással van a fejlődésére.

B. D.: a ceruzahasználat teljesen normális, a rajz pozitív hatást kelt, a családtagok épp beszélgetnek, boldogok. Alvása teljesen nyugodt, kedvenc plüssmackójával alszik.

B. F.: a rajzon a figurák boldogok, állnak, beszélgetnek. A ceruzahasználat normális, nem erős. A figurák boldogok. A kislány alvási szokása, hogy egy szeretett kispárnát ölel.

B. H.: a figurák boldogok, tevékenység típusa pozitív: beszélgetnek, játszanak. A ceruzahasználat normális, a rajz hatása kellemes. Alvása teljesen nyugodt, nem riad fel.

B. N.: a rajz a laphoz képest kicsi, de pozitív. A ceruzahasználat is kedvező. Alvása nyugodt, ő is kedvenc plüssmackójával alszik szívesen.

G. D.: a figurák tevékenysége pozitív, a ceruzahasználat erős, ami szorongásra utal. Az anamnézis alapján alvása sokszor nyugtalan.

G. I.: bár a figurák tevékenység típusa pozitív, látszólag boldogok, a ceruzahasználat nagyon erős minden figuránál és kidolgozott résznél. Ez nagyon erős szorongásra, félelemre utal. Alvása sem nyugodt, a felmérés alapján sokszor felriad, nem nyugodt az éjszakája.

H. B.: a rajzok teljesen pozitív hatást keltenek, boldogok, a család épp közösen társasjátékozik. A kislány alvása teljesen nyugodt, nincsenek alvászavarai, kedvenc plüssmackójával szeret a legjobban aludni.

K. R.: a kisfiú rajza normális, szép családot ábrázol. A figurák tevékenységi típusa pozitív, a ceruzahasználat normális. Alvása nyugodt, kiegyensúlyozott.

M. A.: a családrajza pozitív, szépen ábrázolja a tagokat. A ceruzahasználat normális, egymáshoz közel rajzolja szeretteit. Alvása nyugodt, leginkább úgy szeret aludni, ha édesanyja mesét olvas neki.

M. D.: a családot kint ábrázolja a házuk udvarán, épp beszélgetnek. A tevékenység típus pozitív. A ceruzahasználat normális, szépen megalkotott rajz. A kislány alvása többnyire nyugodt, nincsenek jelen alvási zavarok.

Mar. A.: a rajzban a ceruzahasználat rendkívül erős, majdnem át van lyukasztva a lap. Alvása sem nyugodt, sokszor felriad álmából.

Mel. A.: ahogy az előző gyereknél, a figurák nagyon erős ceruzahasználattal vannak ábrázolva, ami nagyon erős szorongásra utal. Az alvás itt is sokszor nyugtalan, jelen van több éjszakai felriadás is.

N. S.: bár a tevékenység típus pozitív és a figurák boldogok, a rajz nagyon erős ceruzanyomással vannak ábrázolva. A kisfiú alvását néha nyugtalanság jellemzi.

O. A.: a figurák tevékenység típusa pozitív, bár a ceruzahasználat kissé erős. A figurák boldogok, játszanak. Alvása többnyire nyugodt, úgy alszik el legszívesebben, ha édesanyja megsimogatja fejét.

P. A.: a figurák nagyon boldogok, kiegyensúlyozottak. A kislány alvásáról is ugyanez mondható el, nagyon szeret simogatással elaludni.

P. K.: a figurák tevékenység típusa pozitív, szép, harmonikus családot ábrázol. A gyerek alvása kielégítő, nyugodt.

Puh. K.: a figurák tevékenység típusa pozitív, a családtagok egymás kezét fogva mosolyognak boldogan. A gyerek alvása nyugodt, kiegyensúlyozott.

P. Sz.: a rajzon boldog kiegyensúlyozott család tekint vissza ránk. A figurák boldogok. A ceruzahasználat normális. Alvása nyugodt, kiegyensúlyozott.

R. L.: a figurák tevékenysége pozitív, boldogok. Fogják egymás kezét. A kislány alvására a nyugalom jellemző, többnyire nyugodtan végigalussza az éjszakát.

Sz. E.: a kislány rajzaira kellemes jelző illik. A figurák szépen kidolgozottak. Alvása nyugodt, kiegyensúlyozott volt úgy csecsemőkorában, mint most.

Sz. A.: a figurák jól kivehetőek, értelmezhetőek. Kidolgozottan ábrázolja az összes családtagját. A ceruzahasználat nem erős. A rajz alapján szorongás nem mutatkozik. Alvása is többnyire nyugodt, nem riad fel.

Sz. Zs.: a gyerek minden családtagját értelmezhetően ábrázolja. A ceruzahasználat normális. A figurák tevékenység típusa normális. Alvása is többnyire nyugodt, simogatással alszik el leghamarabb.

S. E.: a rajzra rendkívül erős ceruzahasználat jellemző, ez nagyon erős szorongásra utal. Alvása viszonylag nyugodt.

T. N.: bár a figurák tevékenységi formája pozitív és a figurák boldogok, nagyon erős ceruzahasználatot figyelhetünk meg. Alvása is sokszor nyugtalan, sokszor riad fel.

T. Sz.: a figurák tevékenységi formája pozitív, boldogok. Alvása a gyereknek többnyire nyugodt, akkor alszik jól, ha a kispárnáját átöleli.

V. V.: a figurák teljesen pozitívak, boldogok, fogják egymás kezét, arcukon boldog mosollyal. A kislány alvása is kiegyensúlyozott, nyugodt, legszívesebben úgy alszik el, ha megsimogatják.

Az eredmények összesítése alapján 28-ból 20 gyerek rajza alapján feltételezhetjük, hogy a gyerekek lelkileg egészségesek, kiegyensúlyozottak. Ezek a rajzok harmonikus, boldog családot sugároznak. Látszik nem csak a család-, de a további 6 rajznál is, hogy ezeknél a gyerekeknél nincs elfojtott harag, agresszió. A maradék 8 rajznál az figyelhető meg a szorongás, az agresszió, félelem jelei. Ezek a gyerekek nem biztos, hogy lelkileg kiegyensúlyozottak, egészségesek, harmonikus fejlesztésben van részük. Ezeknél a gyerekeknél különösen kell figyelniük azokra a fentebb említett dolgokra (megfelelő szeretetnyelv használat, játék, mint örömforrás stb.), amelyek segítségével a legsokoldalúbb testi és lelki fejlődést eredményezik.

A negyedik hipotézis az volt, hogy a testi érintés szeretetnyelvével rendelkező kisgyermek rajzaikban sokkal közelebb állnak a családtagok a rajzoló gyermek

figuráihoz. Ez a feltevés is igaznak bizonyult. Ezt alátámasztja a rajzok együttes, egyszerre történő megfigyelése. A mellékelt táblázatokban is látható, hogy a testi érintés szeretetnyelvével rendelkező gyerekek a rajzaikban saját magukat szorosán szüleik közé, szüleik mellé helyezik el. A kinetikus óvodarajzoknál is azt láthatjuk, hogy a rajzoló gyerek figurája is nagyon közel van az óvónőhöz és a legjobb barátaihoz egyaránt. Ebből is látható, hogy a gyerekek a rajzaikban úgy, mint az érzelmeiket, gondolataikat, a rájuk jellemző szeretetnyelveket is ábrázolják, kimutatják valamilyen módon. Azoknak a gyerekeknek, akiknek szeretetnyelve a testi érintés sokkal jobban megvisel őket egy testi fenytés, vagy egy olyan nap, amikor keveset vannak átölelve. Törekedni kell óvodapedagógusként is arra, hogy náluk különösen figyeljünk arra, hogy naponta többször és sokat legyenek testi kontaktusba.

Összegzésül igazán eredményesnek mondhatom a szakdolgozatom megírása érdekében elvégzett empirikus vizsgálatokat. Egyrészt sok munkát igényeltek, bár ugyanannyira érdekesek voltak, mind az elvégzésük, mind az eredmények összehasonlítása. Rengeteg dolgot tanultam. Elsősorban, azt, hogy hogy is vigyem át a gyakorlatba a téma köré épülő elméleti és gyakorlati hipotéziseket. Másodszor pedig, hogy különféle, eltérő feltevéseket hogyan tudok több szempontból vizsgálni, és alátámasztani.

ÖSSZEFOGLALÁS

A szakdolgozat megírása során számos új szakirodalom megismerésére nyílt lehetőség, amelynek elméleti anyaga kiválóan beépíthető a gyakorlatba is. Mélyebben tudtam tanulmányozni a gyermekek fejlődését kisgyermek-, valamint óvodáskorban, úgy fizikailag, mint lelkileg.

Úgy gondolom, érdemes volt ezt a témát választanom és foglalkozni vele, mert a gyermek lelki fejlődését és egészségét mindenképp ismernünk kell úgy óvodapedagógusként, mint később majd szülőként. Tudnunk kell, mi az, amitől lelkiekben a legjobban és legsokoldalúbban tudjuk fejleszteni, majd hatékonyan alkalmazni is azokat a módszereket. A lelki fejlődés mellett elengedhetetlen a testi fejlesztés is. Figyelnünk kell arra, hogy egyik nélkül nincs másik, tehát mindkettő fontos a harmonikus nevelés, fejlődés, fejlesztés érdekében.

A szakdolgozat megírásával úgy érzem, sokkal több információt szereztem a téma kapcsán. Segítségül szolgált a témához kapcsolódó különböző szakirodalmak, forrásoknak, valamint személyes tapasztalatnak egyaránt.

Úgy gondolom, hogy óvodapedagógusként és majd szülőként egyaránt biztos célom lesz, hogy gyermekeimet legjobb tudásom szerint a legjobban tudjam lelkileg fejleszteni, gazdagítani minden lehetőséget kihasználva. Ennek megvalósításához szükségét éreztem a szeretetnyelvek használatának megismerését. Ennek érdekében több szakirodalmat is áttekintettem, ami a témával foglalkozik, majd ezeket átvittem a gyakorlatba is. A szeretetnyelvek által sokkal jobban ki is fejezhetjük irántuk feltétlen szeretetünket. Úgy gondolom, szülőként és óvónőként is egyaránt szükség van ezen ismeretekre, hogy gyermekünket minél jobban, harmonikusabban, lelkileg egészségesebben tudjuk nevelni. De mindenekeelőtt ahhoz, hogy fel tudjuk fedezni a gyermekben ezt a szeretetnyelvet, ahhoz nagyon jól kell ismernünk, azaz sok időt kell vele tölteni. Tudnunk kell mi az, amire érzékenyen reagál, mi az, amit mindenképp fölött szeret és élvez. A közösen együtt eltöltött időt is tegyük hasznossá. Versekkel, mesékkel, dalokkal, bábjátékokkal fejlesszük szókincsüket, beszédértésüket, fantáziájukat, képzelőerejüket. Ezek eredményeként olyan élményeket szerezhetünk gyermekünknek, amikre évekkel később visszagondolva is legszebb pillanataiknak fogják megélni.

Összefoglalva a munkát arra a következtetésre jutottam, hogy egészséges nevelés és fejlesztés érdekében mindenképp szükség van arra, hogy felnőttként tudjuk mi az, ami

lelkiekben gazdagít és boldoggá tesz úgy minket, mint a kisgyermeket és annak tudatában tudjuk nevelni őket. Az, hogy a mi lelki egészségünket is fenntartsuk, arra mindenképp szükség van, mégpedig azért, mert egy olyan ember, aki lelkileg sérült, beteg, nem képes fejleszteni a gyermekeket olyan módon, hogy az a gyermek számára a legoptimálisabb legyen. Ne keverjük ezt össze azzal, hogy életünk gondtalan, mivel nyilvánvaló, hogy senkié sem az. Ezért legtöbbször annak tudunk örülni a legjobban, ha problémáinkkal tudunk küzdeni és szembenézni azokkal. Ezt az önmagunkkal kibékülést és békét nevezzük általánosan mentálhigiénének, aminek általánosan fő feladata a zavarok kiküszöbölése, ártalmak elhárítása, az emberi kapcsolatok fejlesztése, a segítségnyújtás gyakorlati alkalmazása.

Kitekintés

A szakdolgozat megírása során rengeteg új tapasztalatot és élményeket szereztem a gyerekek között. Nagyon élveztem minden olyan alkalmat, amikor mentem a csoportba végezni a felméréseket. Nagy segítségemre volt mindkét óvodában az óvodapedagógus, aki készségesen segített vagy a rajzokban, vagy abban, hogy a csoport többi gyerekére vigyázzon. Ajánlani tudom ezeket a vizsgálatokat minden olyan szülőnek vagy óvodapedagógusnak, akit szintén foglalkoztat a gyermekek lelki világa, hogy hogyan tudnák a legmegfelelőbb módon kifejezni szeretetüket, valamint, hogy a gyermek rajzaiból következtetve megtudják, hogy mi is zajlik le bennük, amit félnek kimondani vagy kimutatni. Továbbá azoknak, akik az óvodás gyermeküknél visszamenőleg akár csecsemőkorra is szeretnének felmérni különböző önszabályozó funkciókat, zavarokat, jelenségeket, amik nagyban befolyásolják a jelenlegi életüket, viselkedéseiket, szokásaikat.

РЕЗЮМЕ

„Вікові особливості психологічного здоров'я дітей дошкільників” така назва моєї бакалаврської роботи. Існує декілька аспектів вибору цієї теми. По-перше, для мене важливо правильно орієнтуватися як і в духовному, та і в фізичному здоров'ї дітей, знати їхні вікові особливості, задля правильного виховання, гармонійного розвитку, емоційної стабільності. Усі ці знання потрібні для виховання малечі в дошкільному закладі. По-друге, задля того, щоб ми з достатнім знанням, досвідом почали працювати з дітьми, маємо, насамперед, налаштувати самі своє духовне здоров'я, душевну рівновагу. Звісно, це потрібно робити не зважаючи на те, чи будемо ми працювати з дітьми, чи ні. По-третє, я вважаю, що духовне здоров'я людини - цікава тема для дослідження.

Під час написання курсової роботи я дізналася про те, що духовне і фізичне здоров'я тісно пов'язано між собою і має вплив одне на одного. Мають діяти в гармонії, щоб дитина росла дійсно здоровою. Потрібно створити такі психологічні умови, які слугували б для користі розвитку дитини.

Після опрацювання літератури, пов'язаної з темою, особистих вражень, досліджень, написання бакалаврської роботи я відчуваю, що поглибила свої знання, здобула хороший досвід для роботи з дітьми дошкільного віку.

HIVATKOZOTT IRODALOM

Bagdy Emőke (1977): Családi szocializáció és személyiségzavarok. Budapest, Tankönyvkiadó.

Bagdy Emőke – Daubner Béla – Popper Péter (2005): Öröm, harmónia, boldogság. Budapest, Saxum Kiadó.

Balogh Andrea (2007): A gyerekekkel töltött időre is igaz: fontosabb a minőség, mint a mennyiség!https://www.csaladinet.hu/hirek/gyerekneveles/kisgyerekek/21625/a_gyerekekkel_toltott_idore_is_igaz_fontosabb_a_minoseg_mint_a_mennyiseg Letöltés időpontja: 2018. április 11.

Berghauer-Olasz Emőke (2013): Fejlődéslélektan I. (Jegyzet). Letölthető: <http://genius-ja.uz.ua/sites/default/files/csatolmanyok/magyar-nyelvu-oktatasi-jegyzetek-es-magyar-nyelvu-szaknyelvi-szotarak-nyerteseinek-dokumentumjai-472/fejlodeslelektanijegyzet12mb.pdf>. Letöltés időpontja: 2020. április 22.

Bernáth László – Révész György (2000): A pszichológia alapjai. Budapest, Tertia Kiadó.

Bernáth László – Solymosi Katalin (1997): Fejlődéslélektan olvasókönyv. Budapest, Tertia Kiadó.

Blythe, Sally Goddard (2009): A kiegyensúlyozott gyermek. Budapest: Medicina Könyvkiadó.

Bodgán Petra (2016): Az elvarázsolt család. <https://docplayer.hu/11608250-Az-elvarazsolt-csaladrajz.html>. Letöltés időpontja: 2019. április 27.

Buda Béla (2002): Mentálhigiéné. A lelki egészség társadalmi, munkaszervezeti, pszichokulturális és gyakorlati vetületei. Budapest, Animula Kiadó.

Chapman, Gery – Campbell, Ross (2003): Gyerekekre hangolva. Budapest, Harmat Kiadó.

Cole, M. – Cole, S. R. (2003): Fejlődéslélektan. Budapest, Osiris Kiadó.

Domján Károly – Nagy Ferenc – Szatori Ferenc (1984): Pszichológiai szöveggyűjtemény II. Budapest, Tankönyvkiadó.

Domokos Katalin (2015): Az öt szeretetnyelv a szülő és gyerek között. <https://www.babanet.hu/gyerek/szulok-es-gyerek/az-ot-szeretetnyelv-a-szulo-es-gyerek-kozott/> Letöltés ideőpontja: 2018. április 2.

Gaál Sándorné – Farmosi István – Andrásné Teleki Judit – Bajomi Éva (2010):
Mozgásfejlődés és fejlesztés az óvodában. Szarvas, Szarvaspress Nyomda.

Gary Chapman (2015): Az 5 szeretetnyelv szólóban. Budapest: Harmat Kiadó.

Germann Annamária (2007): Az 5 szeretetnyelv.
<https://www.napfenyegyogyozopont.hu/az-ot-szeretnyelv-2-resz/>. Letöltés időpontja:
2020. február 29.

Göbel Orsolya (2019): Az állatok szimbolikája a gyermekrajzokban.
<http://gobelorsolya.hu/gyermekrajzok/az-allatok-szimbolikaja-a-gyermekrajzokban/>.
Letöltés időpontja: 2019. április 30.

Greza Ferenc (1998): Bevezetés a mentálhigiénebe. Magyar Testnevelési
Egyetem, Mentálhigiéne osztály.

Hajdúböszörményi Wargha István (1996): Az óvodai nevelés irodalma IV.
Hajdúböszörmény, Pedagógiai Főiskola.

Hídvégi Márta (2016): Az elhárító mechanizmusok felismerése Freud érdeme.
<http://pszichologus-dr-egeszseg.com/index.php/anna-freud>. Letöltés ideje: 2018. április 12.

Iványi Gergely (1973): A kisgyermek anyanyelvi nevelése a családban. Budapest,
Szikra Lapnyomda.

József István (2009): A gyermeki világvé.
http://janus.ttk.pte.hu/tamop/kaposvari_anyag/jozsef_istvan/a_gyermeki_vilgkp.html.
Letöltés időpontja: 2020. február 22.

Kelemen Lajos (2008): Képességmérés az óvodában. Hajdúböszörmény, Poliforma
Kft.

Körmöci Katalin (2015): Óvodapedagógiai kislexikon. Budapest, Flaccus Kiadó.

Kunz, Torsten (1999): Pszichomotoros fejlesztés az óvodában. Pécs-Budapest,
Dialóg Campus Kiadó.

Margitics Ferenc (2007): Az óvodáskorú gyermek világvé.
<https://www.tudatoszulo.hu/cikkek/ovodaskoru-gyermek-vilagkepe>. Letöltés időpontja:
2020. február 23.

Matlákné Csizmadia Györgyi (2010): A testi-lelki egészség fenntartásának
lehetőségei. Budapest, Ligatura Kiadó.

Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes (1981): Gyermeklélektan. Budapest, Medicina
Könyvkiadó Zrt.

Mészáros Ádám (2016): Az öt szeretetnyelv. <https://drmeszarosadam.hu/eltavolodva/az-ot-szeretetnyelv>. Letöltés időpontja: 2020. április 26.

Millar, Susanna (1973): Játék pszichológia. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

Mönks, Franz J. – Knoers, Alphons M. P. (1998): Fejlődéslélektan. Budapest, Ego School.

Peale, Norman Vincent (1981): A pozitív gondolkodás hatalma. Pressure Vessel Handbook Publishing.

Polacsek Lajos (2008): Mentálhigiéné, a lélek egészségvédelme. Letölthető: http://kepzevolucioja.hu/dmdocuments/4ap/2_1853_025_101015.pdf. Letöltés időpontja: 2018. január. 16.

Ranschburg Jenő (2008): Félelem, harag, agresszió. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.

Salamon Jenő (1997): A megismerő tevékenység fejlődéslélektana. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.

Sólyom Brigitta (2010): Felelős szülők iskolája. <http://felelosszulokiskolaja.hu/?cat=43,48,56,62,67,73> Letöltés időpontja: 2018. április. 15.

Spuriga Dóra (2016): A gyerekek öt szeretetnyelvre. <http://pottyoslabda.hu/hirek/a-gyerekek-ot-szeretetnyelvre>. Letöltés időpontja: 2018. április 17.

Szabó Szilvia (2011): Az írás tükrében. <http://www.azirastukreben.hu/mit-arul-el-a-csaladrajz>. Letöltés időpontja: 2019. április 29.

Szentes Erzsébet (2013): Fejlődéspszichológia.

Szilágyi Heléna (2013): A 7 perces generáció. https://tagrazartszemmel.blog.hu/2013/12/04/a_7_perces_generacio. Letöltés időpontja: 2020. március 9.

Terza Melánia (2013): A gyerekek öt szeretetnyelvre. <http://pszichokucko.blogspot.hu/2013/03/a-gyerekek-ot-szeretetnyelvel.html>. Letöltés időpontja: 2019. április 15.

Varga-Molnár Orsolya (2019): 6 tipp, hogy hatékony legyen a dicséret. <https://divany.hu/szuloseg/2019/08/05/gyerekneveles-hatekony-dicseret/> Letöltés időpontja: 2020. február 28.

Vass Zoltán (2006): A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai. Budapest, Flaccus Kiadó.

Váradí Andrea (2016): Testvérek: szövetségesek egy életre.
<http://joportal.hu/jotettek/3272/>. Letöltés időpontja: 2020. április 23.

Várkonyi Hildebrand (1996): A gyermekkor lélektana I. kötet. Szeged, Szeged Városi Nyomda és Könyvkiadó.

Vekerdy Tamás (2008): Hogyan kell jól dicsérni a gyermeket?
<https://www.szuloklapja.hu/gyermekneveles/4750/hogyan-kell-jol-dicserni-a-gyereket-vekerdy-tamas-gondolatai-a-szuloi-dicseretrol-.html>. Letöltés időpontja: 2020. április 25.

MELLÉKLET

1. Számú Melléklet

Beleegyző nyilatkozat

Én, _____ hozzájárulok, hogy gyermekem _____ részt vegyen a Molnár Adrienn által vezetett pszichológiai vizsgálatban, ami anonim módon zajlik. Az elvégzett vizsgálatok a szakdolgozatom megírásához szükséges. A vizsgálat a következő rajzokat tartalmazza:

- hagyományos családrajz
- elvárásolt család
- állatcsaládrajz
- anya gyermekével
- kinetikus családrajz
- kinetikus állatcsaládrajz
- kinetikus óvodarajz

Beregszász, 2019. 10.25.

Aláírás

2. Számú Melléklet

- { Szeretem, ha megdicsérnek.
- { Szeretem, ha átölelek.
- { Szeretek együtt lenni a barátaimmal és a családommal.
- { Szeretem, ha segítenek nekem.
- { Szeretek ajándékot kapni.
- { Szeretek találkozni a barátaimmal.
- { Szeretek segítséget kapni, mert akkor érzem, hogy szeretnek.
- { Jól esik, ha hozzámérnek, mert így tudom, hogy szeretnek.
- { Szeretem, ha egy barátom/barátnóm átölel, mert érzem, hogy szeret.
- { Szeretek ajándékot kapni, mert érzem, hogy szeretnek.
- { Szeretek sok időt tölteni a barátaimmal.
- { Szeretek hozzáérni azokhoz, akiket szeretek.
- { Sokra tartom az ajándékokat, amit kapok.
- { Szeretem, ha megdicsérnek, mert érzem, hogy szeretnek.
- { Szeretek testközelben lenni azokkal, akiket szeretek.
- { Szeretem, ha másoknak tetszik az öltözködésem.
- { Szeretek sok időt tölteni a szeretteimmel, barátaimmal.
- { Szeretem, ha a barátaim megajándékoznak.
- { Szeretem, ha elfogadnak úgy, ahogy vagyok.
- { Akkor érzem, hogy szeretnek, ha segítenek nekem.
- { Szeretek közös programban részt venni a barátaimmal.
- { Szeretem, ha kedves dolgokat mondanak nekem.
- { Nagyobb hatással van rám az, amit tesznek, mint az, amit mondanak.
- { Az ölelés nagyon sokat jelent számomra.
- { Jól esik a dicséret.
- { Jobban szeretném, ha mindennap kapnék egy csokit, mint hétvégén egy teljes dobozzal.
- { Akkor érzem magam közel másokhoz, ha közös programot csinálunk.
- { Közelebb érzem magamhoz másokat, ha megérintjük egymást.
- { Szeretem, ha megdicsérnek valami miatt.
- { Akkor tudom, hogy valaki szeret, ha olyat tesz értem, amit nem szeret, vagy nem akar.

- { Szeretem, ha megérintenek.
- { Szeretem, ha érdeklődnek másokat a mondanivalóm.
- { Amikor segítenek egy feladatban, érzem, hogy szeretnek.
- { Boldog vagyok, ha ajándékot kapok.
- { Szeretem, ha azt mondják, hogy szépen nézek ki.
- { Érzem, hogy szeretnek, ha időt szánnak arra, hogy megértsenek.
- { Tudod-e mi a biztonság? Ha igen, szoktad magad biztonságban érezni magad, ha valaki számodra fontos ember megérint?
- { Ha szívességet tesznek nekem, érzem, hogy szeretnek (pl. ha valaki összeszedi helyettem a játékaimat).
- { Sokat jelent nekem, ha megtesznek értem valamit.
- { Szeretek kézzel készült ajándékot kapni.
- { Jó érzéssel tölt el, ha figyelmet kapok.
- { Nagyon jó érzés, ha szívességet tesznek nekem.
- { Ha ajándékot kapok születésnapomra, érzem, hogy szeretnek.
- { Ha szép szavakkal köszöntenek fel születésnapomon, érzem, hogy szeretnek.
- { Ha megajándékoznak, tudom, hogy gondoltak rám.
- { Ha segítenek különböző feladatokban, érzem, hogy szeretnek.
- { Szeretem, ha figyelnek arra, amit mondok.
- { Szeretem, ha megajándékoznak különleges alkalmakkor (pl. születésnap, névnap).
- { Szeretem, ha a barátaim, családom segítenek vagy segíteni próbálnak a feladataimban.
- { Szeretem a hosszú kirándulásokat a barátaimmal.
- { Szeretem a barátaimat átölelni, megpuszítani, és azt is szeretem, ha ők is ugyanúgy átölelnek, megpuszítanak.
- { Örülök, ha akkor is kapok ajándékot, ha nem vártam.
- { Ha elpakolom a játékaimat, szeretem, ha dicséretet kapok érte.
- { Szeretem, ha egymásra nézünk beszélgetés közben.
- { Örülök a barátaimtól kapott ajándékoknak.
- { Jobban örülök annak, ha megölelnek.
- { Érzem, hogy szeretnek, ha megkapom, amit kérek.
- { Jól esik, ha anya és apa elmondja nekem, hogy mennyire szeretnek.
- { Fontos nekem, hogy mindennap megöleljenek.
- { Mindennap szükségem van arra, hogy megdicsérjenek.

3. Számú Melléklet

ANAMNÉZIS

1. A gyermek neve:
Beceneve:
Szüleinek életkora, foglalkozása:
Testvéreinek neme, életkora:
Hányadik a testvérsorban, s hogy éli ezt meg?
.....
A család életkörülményei (családlátogatás során):.....

2. A terhesség lefolyása:
A gyermek születésének körülményei:
Születési súlya:
hossza:.....

3. Szeret-e mozogni?
Mikor indult el?
Lépcsőn biztonságosan közlekedik-e?

4. Mikor kezdett el beszélni?
Jelenleg hogy beszél?
Szereti-e a mesét?
Mi a kedvenc meséje? (videón vagy mesekönyvben)

5. Kedvenc ételei?
Mit nem szeret?
Milyen evőeszközt használ?
Önállóan étkezik-e?

6. Alvása mennyire volt nyugodt csecsemőkorban?
- Korához képest eleget aludt-e?
- Hogyan altatták?
- Jelenlegi alvási szokásai (cumi, simogatás, alvóka)
- Jelenleg hogyan alszik (nyugodtan, nyugtalanul, könnyen elalszik, nehezen alszik el, alvás közben felriad, nehezen ébreszthető)?
- Hol alszik? (saját ágyában, külön szobában, szülőkkel együtt)?
- Délután szokott-e pihenni?
- Szobatisztasága megbízható-e (teljesen szobatiszta, alváskor sűrűn bepisil, csak éjszakai alváskor pisil be hetenként kétszer, háromszor, jellemző rá a beszékelés)?
- Mikor alakult ki a szobatisztasága?
7. Van-e állandó betegsége?
- Betegségre hajlamos
- Van-e érzékszervi, mozgásszervi sérülése, elváltozása (lúdtalp, gerincferdülés, csökkentlátás, kancsalság, nagyothallás, stb.)
- Érte-e valamilyen baleset, sérülés?
- Hajlamos-e lázra, lázgörcsre?
- Van-e valamilyen érzékenysége, allergiája?
- Állt-e már kórházi kezelés alatt a gyermek? Ha igen, hogy élte meg?
8. Kivel játszik (egyedül, gyerekekkel, felnőttekkel stb.)?
- Mennyi ideig képes játszani?
- Mi a kedvenc játéka?
- Társaságban feloldódik-e vagy visszahúzódó?
- Szívese barátkozik gyerekekkel? igen nem
- felnőttekkel igen nem
- Mikor szokott a gyerek dühös, indulatos lenni? Hogyan nyilvánul meg?
-

Hogyan nyugtatható meg ilyenkor?

Volt-e bölcsődés? Ha igen, akkor hogyan történt a beszoktatás?

.....

Mit gondol, hogyan alakult a gyermeke óvodai beszoktatása?

A gyermeknek vannak-e félelmei? Ha van, mi az? (sötétség, zaj, jármű, kutya, dörgés, villámlás, más állat, egyedüllet, felnőttek, gyerekek stb.)

.....

A gyerekek családi körülményeiben bekövetkezett változások

-
-
-

4. Számú Melléklet

Forrás: saját kép

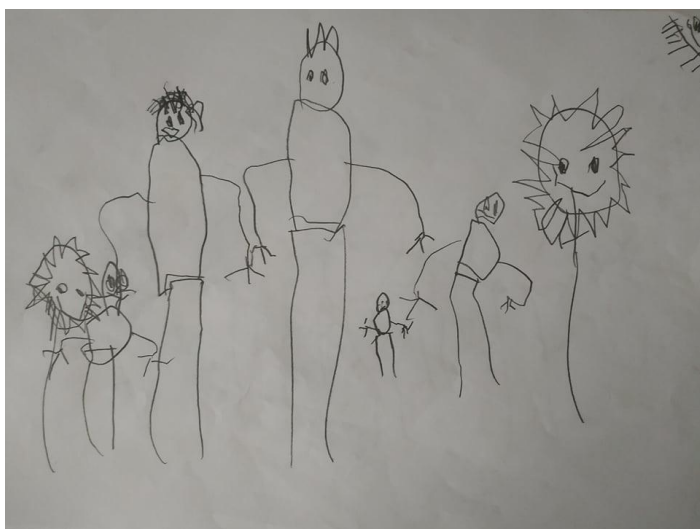
5. Számú Melléklet

5 éves kislány hagyományos családrajza

5 éves kislány hagyományos családrajza

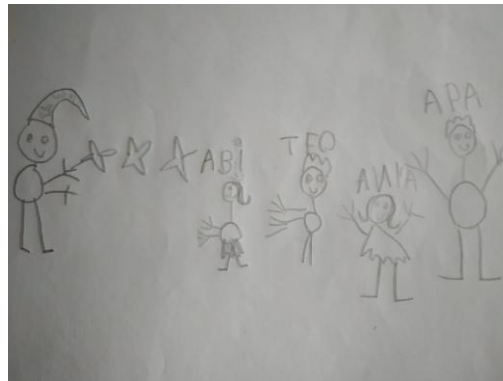

5 éves kislány állatcsaládrajza

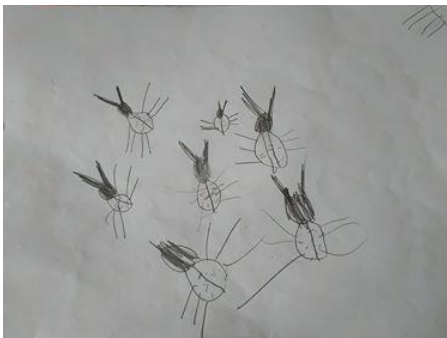
6. Számú Melléklet

6 éves kisfiú hagyományos
családrajza

6 éves kislány elvarázolt családrajza

5 éves kisfiú állatcsalád rajza

6 éves kislány anya gyermekével rajza

5 éves kislány kinetikus családrajza

5 éves kisfiú kinetikus állatcsalád rajza

6 éves kislány kinetikus óvodarajza

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. Ábra: Az elhelyezkedés, mint rajzi motívum megjelenítése a testi érintéssel rendelkező gyerekeknél..... 51

1. Táblázat: A szeretetnyelvek és rajzi motívumok összesítő táblázata 49
2. Táblázat: A testi érintés szeretetnyelvével rendelkező gyerekek rajzainak összesítő táblázata 42
3. Táblázat: Az elismerő szavak szeretetnyelvével rendelkező gyerekek rajzainak összesítő táblázata 42
4. Táblázat: A minőségi idő szeretetnyelvével rendelkező gyerekek rajzainak összesítő táblázata 42
5. Táblázat: Az ajándékozás szeretetnyelvével rendelkező gyerekek rajzainak összesítő táblázata 42
6. Táblázat: A szívességek szeretetnyelvével rendelkező gyerekek rajzainak összesítő táblázata 42
7. Táblázat: Lelki egészség a rajzokban 52

1. Táblázat: A szeretetnyelvek és rajzi motívumok összesítő táblázata

Név	Szeretetnyelv					Rajzi motívumok					
	Testi érintés	Elismerő szavak	Min. idő	Ajándék	Szívességek	Elhelyezkedés	Családtagok	Kartávolság	Tevékenység típus	Figurák	Allatok
B. A.				X		szülei között	mellette	1-2 cm	pozitív	4 figura	kutyák/egys.
B. D.		X				anyja mellett	mellette	3-4 cm	pozitív	4 figura	cicák/egys.
B. F.					X	távol a szüleitől	távol	7-8 cm	pozitív, negatív	5 figura	cicák/egys.
B. H.			X			apja mellett	körülötte	1-2 cm	pozitív	3 figura	kutyák/egys.
B. N.			X			apja mellett	körülötte	1,5-1 cm	pozitív	5 figura	csirkék/egys.
G. D.		X				szülei között	mellette	2-3 cm	pozitív	3 figura	kutyák/egys.
G. I.			X			apja mellett	hozzá közel	egymáshoz közel	negatív, pozitív	4 figura	nyulak/egys.
H. B.	X					szülei mellett	érintkeznek	1-2 cm	pozitív	7 figura	katicák/egys.
K. R.	X					szülei mellett	érintkeznek	közlem egymáshoz	pozitív	4 figura	malacok/egys.
M. A.					X	anyja mellett	mellette	3 cm	pozitív, negatív	3 figura	kutya/egys.
M. D.	X					szülei között	érintkeznek	1-2 cm	pozitív	6 figura	csirkék/egys.
Mar. A.				X		testvére mellett	szorosanközlem	érintkeznek	pozitív, negatív	4 figura	cicák/egys.
Mel. A.	X					anyja mellett	közvetlen mellette	0,5-1 cm	pozitív	3 figura	nyulak/egys.
N. S.			X			szülei között	egymásalatt, fölött	érintkeznek	pozitív	4 figura	malacok/egys.
O. A.	X					anyja mellett	közvetlen mellette	érintkeznek	pozitív	5 figura	kutyák/egys.
P. A.	X					anyja mellett	érintkeznek	1-2 cm	pozitív	4 figura	csirkék/egys.
P. K.				X		mamája mellett	egymásalatt	3-4 cm	pozitív, negatív	3 figura	kutyák/egys.
Puh. K.	X					anyja mellett	érintkeznek	1-2 cm	pozitív	7 figura	nyulak/egys.

P. Sz.					X	anyja mellett	egymást követően	1-2 cm	pozitív	4 figura	cicák/egys.
R. D.	X					szülei között	egymást követik	érintkeznek	pozitív	7 figura	kutyák/egys.
R. L.			X			szülei között	egymást követően	érintkeznek	pozitív	4 figura	nyulak/egys.
Sz. E.					X	anyja mellett	egymást követően	1-2 cm	pozitív	6 figura	nyulak/egys.
Szan. A.	X					anyja mellett	egymást követik	érintkeznek	pozitív	5 figura	kutyák/egys.
Sz. Zs.			X			anyja mellett	egymást követően	1-2 cm	pozitív	4 figura	kutyák/egys.
S. E.	X					anyja mellett	érintkeznek	0,5-1 cm	pozitív	4 figura	kutyák/egys.
T. N.				X		szülei között	egymást követően	0,5-1 cm	pozitív	3 figura	cicák/egys.
T. Sz.		X				apja mellett	egymás fölött	1-2 cm	pozitív	3 figura	kutyák/egys.
V. V.	X					szülei között	egymás mellett	érintkeznek	pozitív	5 figura	kutyák/egys.

2. Táblázat: A testi érintés szeretetnyelvével rendelkező gyerekek rajzainak összesítő táblázata

	Hagyományos családrajz	Elvárásolt családrajz	Állatcsaládrajz	Anya gyermekével	Kinetikus család-rajz	Kinetikus állatcsaládrajz	Kinetikus óvodarajz
Elhelyezkedés	szülők között, anyja mellett	szülők mellett, között (varázsló is a közelbe)	szülők között, édesanya mellett	édesanya mellett szorosán	szülők mellett, érintkezve	szülők között, mellett	óvónéni, barát/ barátnő mellett
Tevékenység típus	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív
Kartávolság	1,5-1 cm	1-2 cm	1-2 cm	0-0,5 cm	1-2 cm	1-2 cm	1-2 cm
Ki hiányzik?	2 helyen édesapa	2 helyen édesapa	nagyszülők	-	2 helyen édesapa	édesapa, nagyszülő	
Figurák/ állatok száma	4-6 fő	4-6 fő	4-5 fő	2 fő	4-6 fő	4-5 fő	3-4 fő
Egyégek-e?			igen			igen	
Ragadozó/ háziállat			háziállatok			háziállatok	

3. Táblázat: Az elismerő szavak szeretetnyelvével rendelkező gyerekek rajzainak összesítő táblázata

	Hagyományos családrajz	Elvárásolt családrajz	Allatcsaládrajz	Anyagyermekekével	Kinetikus családrajz	Kinetikus állatcsaládrajz	Kinetikus óvodarajz
Elhelyezkedés	szülők mellett	szülők között	szülőkhöz közel	édesanya mellett szorosán	szülők között	szülők között, mellett	óvó néni, barát/ barátnő mellett
Tevékenység típus	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív
Kartávolság	2-3 cm	2-3 cm	3-4 cm	0-0,5 cm	1-2 cm	1-2 cm	3-4 cm
Ki hiányzik?	nagy-szülők	nagy-szülő, testvér			testvér, nagyszülő	édesapa, nagyszülő	
Figurák/ állatok száma	5-6 fő	4-6 fő	4-5 fő	2 fő	4-6 fő	4-5 fő	3-4 fő
Egységese-e?			igen			igen	
Ragadozó/ háziállat			háziállatok			háziállatok	

4. Táblázat: A minőségi idő szeretetnyelvével rendelkező gyerekek rajzainak összesítő táblázata

	Hagyományos családrajz	Elvárásolt családrajz	Allatcsaládrajz	Anyagyermekével	Kinetikus családrajz	Kinetikus állatcsaládrajz	Kinetikus óvodajajz
Elhelyezkedés	édesapjuk mellett	szülők között	szülőkhez közel	édesanya mellett szorosan	szülők között	szülők között, mellett	óvónéni, barát/barátnő mellett
Tevékenység típus	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív
Kartávolság	2-3 cm	2-3 cm	3-4 cm	0-0,5 cm	1-2 cm	1-2 cm	3-4 cm
Ki hiányzik?	1 helyen a rajzoló figurája	testvér	testvér, nagyszülők	-		édesapa, nagyszülő	
Figurák/állatok száma	4-5 fő	4-6 fő	4-5 fő	2 fő	4-6 fő	4-5 fő	3-4 fő
Egységesek-e?			igen			igen	
Ragadozó/háziállat			háziállatok			háziállatok	

5. Táblázat: Az ajándékozás szeretetnyelvével rendelkező gyerekek rajzi motívumainak összesítő táblázata

	Hagyományos családrajz	Elvárásolt családrajz	Állatcsaládrajz	Anyagyermekével	Kinetikus családrajz	Kinetikus állatcsaládrajz	Kinetikus óvodajajz
Elhelyezkedés	édesapjuk mellett	szülők között (a varázsló távolabb)	szülőkhez közel	édesanyja mellett szorosán	szülők között	szülők, testvér mellett	óvónéni, barát/barátnő mellett
Tevékenység típus	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív
Kartávolság	1-2 cm	2-3 cm	3-4 cm	0-0,5 cm	1-2 cm	1-2 cm	3-4 cm
Ki hiányzik?		varázsló	nagyszülők		testvér	édesapa, nagyszülő	
Figurák/állatok száma	4-5 fő	3-5 fő	4-5 fő	2 fő	4-6 fő	5-6 fő	3-4 fő
Egységesek-e?			igen			igen	
Ragadozó/háziállat			háziállatok			háziállatok	

6. Táblázat: A szívességek szeretetnyelvével rendelkező gyerekek rajzi motívumainak összesítő táblázata

	Hagyományos családrajz	Elvárásolt családrajz	Állatcsaládrajz	Anyagyermekével	Kinetikus családrajz	Kinetikus állatcsaládrajz	Kinetikus óvodajajz
Elhelyezkedés	édesanyjuk mellett (1 távol szüleitől)	szülők után sorba (varázsló nem messze)	szülők közelében	édesanya mellett szorosán	szülők közelében	szülők között, mellett	óvónéni, barát/barátnő mellett
Tevékenység típus	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív	pozitív
Kartávolság	2-3 cm	1-2 cm	3-4 cm	0-0,5 cm	1-2 cm	1-2 cm	3-4 cm
Ki hiányzik?		testvér	nagyszülők			nagyszülő	
Figurák/állatok száma	3-5 fő	3-5 fő	4-5 fő	2 fő	3-5 fő	5-6 fő	3-4 fő
Egységesek-e?			igen			igen	
Ragadozó/háziállat			háziállatok			háziállatok	

7. Táblázat: Lelki egészség a rajzokban

Név	Rajzi motívumok			Alvási szokások	
	<i>Figurák tevékenység típusa</i>	<i>Ceruzahasználat</i>	<i>Boldogok-e?</i>	<i>Nyugodtan alszik?</i>	<i>Mivel alszik el?</i>
B. A.	pozitív	normális	igen	igen, teljesen	mesével
B. D.	pozitív	normális	igen	igen, teljesen	plüssmackó
B. F.	pozitív	normális	igen	igen, teljesen	kispárna
B. H.	pozitív	normális	igen	igen, teljesen	plüssmackó
B. N.	pozitív	normális	igen	változó	plüssmackó
G. D.	pozitív	erős	igen	sokszor felriad	kispárna
G. I.	pozitív	nagyon erős	igen	nyugtalan	simogatás
H. B.	pozitív	normális	igen	igen, teljesen	plüssmackó
K. R.	pozitív	normális	igen	igen, teljesen	simogatás
M. A.	pozitív	normális	igen	változó	mesével
M. D.	pozitív	normális	igen	változó	plüssmackó
Mar. A.	pozitív	nagyon erős	igen	nyugtalan	plüssmackó
Mel. A.	pozitív	nagyon erős	igen	sokszor nyugtalan	simogatás
N. S.	pozitív	erős	igen	sokszor nyugtalan	simogatás
O. A.	pozitív	erős	igen	többnyire igen	simogatás
P. A.	pozitív	normális	igen	igen, teljesen	simogatás
P. K.	pozitív	normális	igen	igen, teljesen	kiskendő
Puh. K.	pozitív	normális	igen	teljesen nyugodt	plüssmackó
P. Sz.	pozitív	normális	igen	igen, teljesen	plüssmackó
R. D.	pozitív	normális	igen	néha nyugtalan	mesével
R. L.	pozitív	normális	igen	többnyire igen	plüssmackó
Sz. E.	pozitív	normális	igen	igen, teljesen	plüssmackó
Sza. A.	pozitív	normális	igen	igen, többnyire	mesével
Sz. Zs.	pozitív	normális	igen	néha felriad	simogatás
S. E.	pozitív	nagyon erős	igen	igen, teljesen	simogatás
T. N.	pozitív	nagyon erős	igen	sokszor nyugtalan	plüssmackó
T. Sz.	semleges	normális	igen	telesen nyugodt	kispárna
V. V.	pozitív	normális	igen	igen, teljesen	simogatás

Власник документу:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1003077072

Дата перевірки:
13.05.2020 13:16:10 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
13.05.2020 20:21:41 EEST

ID користувача:
92712

Назва документу: Molnár Adrienn

ID файлу: 1003092782 Кількість сторінок: 75 Кількість слів: 20778 Кількість символів: 159892 Розмір файлу: 1.03 MB

0.39% Схожість

Найбільша схожість: 0.18% з джерело бібліотеки. ID файлу: 1002754709

0.09% Схожість з Інтернет джерелами

3

Page 77

0.31% Текстові збіги по Бібліотеці акаунту

2

Page 77

0% Цитат

Не знайдено жодних цитат

0% Вилучень

Вилучений текст відсутній

Підміна символів

Не знайдено заміненних символів